

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Finanční gramotnost vybrané skupiny

Jitka Uzlíková

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jitka Uzlíková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Finanční gramotnost vybrané skupiny

Název anglicky

Financial literacy of a selected group

Cíle práce

Cílem práce je na základě výzkumu určit a porovnat úroveň finanční gramotnosti žáků druhého stupně základní školy a žáků základní školy praktické.

Díličím cílem je popis finanční gramotnosti a vzdělávání finanční gramotnosti.

Metodika

Práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část bude vycházet z odborné literatury a bude v ní řešena problematika finanční gramotnosti a vzdělávání ve výuce na základních školách a objasněny pojmy s touto problematikou související. Praktická část bude zaměřena na výzkum úrovně znalostí a dovedností žáků v oblasti finanční gramotnosti na různých typech základních škol. Výzkum bude uskutečněn na druhém stupni základní školy a základní školy zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona mezi žáky 9. tříd a to formou anonymního testu. U každého testového úkolu bude provedena analýza a data budou následně porovnána.

V práci budou využity metody: analýza, deskripce, komparace dat, testové šetření.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Finanční gramotnost, finanční produkt, finanční vzdělávání, hospodaření, osobní rozpočet, rodinný rozpočet, test, výzkum, základní škola, základní škola praktická

Doporučené zdroje informací

- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). 256 s. ISBN 978-80-2475-326-3.
- JAKEŠ, Petr. *Finanční gramotnost pro druhý stupeň základní školy*. Praha: Fortuna 2011. 102 s. ISBN 978-80-7373-089-5.
- KIYOSAKI, Robert T. *Bohatý táta, chudý táta: co bohatí učí svoje děti a chudí a střední vrstvy ne*. Aktualizované vydání. Přeložil BAROŠ. Praha: Euromedia Group, 2020. 376 s. ISBN 978-80-7617-968-4.
- KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. 151 s. ISBN 978-80-7263-767-6.
- NAVRÁTILOVÁ, Petra, Michal JIŘÍČEK, ZLÁMAL, Jaroslav. *Finanční gramotnost: učebnice učitele*, Kralice na Hané: Computer Media, 2013. 184 s. ISBN 978-80-7402-151-0
- SEVEROVÁ, L. – STARÁ, D. – *ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA EKONOMICKÝCH TEORIÍ. Základy obecné ekonomie*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2009. ISBN 978-80-213-1948-6.
- SEVEROVÁ, L. – ŠRÉDL, K. *Znalostní ekonomika*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2010. ISBN 978-80-213-2131-1.
- SEVEROVÁ, L. *Znalostní ekonomika a vzdělávání v mezinárodním kontextu*. Davle: Alfa Nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-87168-16-5.
- ŠKVÁRA, Miroslav. *Finanční gramotnost*. Druhé vydání. Praha: Miroslav Škvára, 2016. 284 s. ISBN 978-80-9048-233-3.
-

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Pavel Hrdlička, MBA, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 29. 12. 2021

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 2. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Finanční gramotnost vybrané skupiny" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Pavlu Hrdličkovi, MBA, Ph.D. za metodické vedení, ochotu, trpělivý přístup a cenné odborné rady, které byly při zpracování bakalářské práce velmi přínosné. Zároveň bych ráda poděkovala žákům a pedagogům Základní školy a mateřské školy Msgre B. Staška Domažlice, Základní školy praktické Domažlice a Základní školy a Odborné školy Horšovský Týn za umožnění uskutečnění výzkumu. Děkuji také rodině a přátelům za podporu a pomoc při studiu.

Finanční gramotnost vybrané skupiny

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá problematikou vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti v devátém ročníku běžné základní školy a základní školy zřízené podle paragrafu 16 odst. 9 školského zákona. Pro takto zřízené školy byl užíván název škola praktická.

Teoretická část popisuje na základě charakteristiky vybraných pojmů složky finanční gramotnosti – gramotnost peněžní, cenovou, rozpočtovou, informační, numerickou i právní a informuje o systému finančního vzdělávání v České republice.

Oblast peněžní gramotnosti řeší funkci a vývoj peněz a nabídku finančních produktů v rámci bankovního i nebankovního sektoru. Gramotnost cenová je vymezena pomocí pojmů trh, inflace a nezaměstnanost. Složkami rozpočtu jednotlivce a rodiny se zabývá gramotnost rozpočtová. Tématem gramotnosti právní je například ochrana spotřebitele. Informační gramotnost upozorňuje na nutnost správného vyhodnocení získaných informací a numerická gramotnost řeší oblast úroků.

Druhá část práce řeší problematiku úrovně finanční gramotnosti žáků běžné základní školy a žáků s diagnózou lehké mentální postižení (LMP). Pro splnění cíle práce bylo nutno provést vyhodnocení dat získaných z žáky vyplněných testů. Po komparaci těchto dat je v závěrečné části stanovena výše a rozdíl úrovně finanční gramotnosti porovnávaných skupin.

Klíčová slova: finanční gramotnost, finanční produkt, finanční vzdělávání, hospodaření, osobní rozpočet, rodinný rozpočet, test, výzkum, základní škola, základní škola praktická

Financial literacy of a selected group

Abstrakt

The bachelor work deals with the issue related to the field of financial literacy in year 9 of elementary schools and in year 9 of remedial schools (these are schools established according to the Education Law, article 16, paragraph 9).

The theoretical part describes basic features of selected terms of financial literacy - money literacy, price literacy, budget, information, numerical and also legal literacy. There is also information about the system of financial education in the Czech Republic.

The area of money literacy deals with the role of money and its development, the offer of financial products within the banking and non-banking sphere. The price literacy is defined by the terms like market, inflation and unemployment. The budget literacy is focused on personal budget and family budget. The law literacy is for instance the consumer protection. The information literacy draws its attention to the necessity of correct assessment of gained information and finally the numerical literacy deals with the area of interests.

The second part of the bachelor work is focused on the issue of financial literacy of pupils of primary schools and pupils diagnosed with attention deficit hyperactivity disorder. The pupils filled the test for me to obtain data which were necessary for the fulfilling the aim of the work. The final part contains information about the differences between those two groups of pupils and their contrast in financial literacy.

Keywords: financial literacy, financial product, financial education, management, personal budget, family budget, test, research, elementary school, practical elementary school

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika.....	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	15
3.1 Finanční gramotnost.....	15
3.1.1 Struktura finanční gramotnosti	16
3.1.2 Důsledky neznalosti finanční gramotnosti.....	17
3.1.3 Složky finanční gramotnosti	20
3.2 Peněžní gramotnost	20
3.2.1 Peníze.....	20
3.2.2 Způsob plateb.....	22
3.2.3 Domácí a zahraniční měna.....	23
3.2.4 Bankovní a nebankovní sektor.....	23
3.2.5 Úvěry	26
3.2.6 Investice	27
3.2.7 Pojištění	28
3.2.8 Spoření	28
3.3 Cenová gramotnost.....	29
3.3.1 Trh a tržní rovnováha.....	29
3.3.2 Inflace	32
3.3.3 Hrubý domácí produkt	33
3.3.4 Nezaměstnanost	33
3.4 Rozpočtová gramotnost.....	35
3.5 Informační gramotnost.....	36
3.6 Numerická gramotnost.....	44
3.7 Právní gramotnost	46
3.7.1 Právo veřejné	47
3.7.2 Právo soukromé	49
3.7.3 Právo se smíšenou povahou	52
3.7.4 Ochrana spotřebitele	53
3.8 Finanční vzdělávání	54
3.8.1 Standard finančního vzdělávání.....	55
3.8.2 Národní strategie finančního vzdělávání	56
3.8.3 Rámcové vzdělávací programy.....	56
4 Vlastní práce.....	57
4.1 Výzkumný soubor	57

4.2	Test finanční gramotnosti	58
4.3	Vyhodnocení jednotlivých otázek	59
4.3.1	Otázka číslo 1	59
4.3.2	Otázka číslo 2	61
4.3.3	Otázka číslo 3	63
4.3.4	Otázka číslo 4	65
4.3.5	Otázka číslo 5	67
4.3.6	Otázka číslo 6	69
4.3.7	Otázka číslo 7	71
4.3.8	Otázka číslo 8	73
4.3.9	Otázka číslo 9	75
4.3.10	Otázka číslo 10	77
5	Výsledky a diskuse	79
5.1	Výsledky	79
5.2	Diskuse	81
6	Závěr	83
7	Seznam použitých zdrojů	86
8	Přílohy	97
	Příloha číslo 1 – Standard finanční gramotnosti	97
	Příloha číslo 2 – Test finanční gramotnosti	100

Seznam obrázků

Obrázek číslo 1: Schéma rozdělení finanční gramotnosti	20
Obrázek číslo 2: Bankovní systém	24
Obrázek číslo 3: Investiční trojúhelník	28
Obrázek číslo 4: Vzorec míry nezaměstnanosti	34
Obrázek číslo 5: Vzorec míry nezaměstnanosti	35
Obrázek číslo 6: Příklad hoaxu	40
Obrázek číslo 7: Příklad phishingu	41
Obrázek číslo 8: Příklad scamu 419	41
Obrázek číslo 9: Příklad podvodné loterie	42
Obrázek číslo 10: Příklad dárcovského scamu	43
Obrázek číslo 11: Příklad podvodné platební metody	44
Obrázek číslo 12: Vzorec pro výpočet RPSN	46
Obrázek číslo 13: Právní řád České republiky	47

Seznam tabulek

Tabulka číslo 1: Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 1.....	60
Tabulka číslo 2: Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 2.....	61
Tabulka číslo 3: Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 3.....	63
Tabulka číslo 4: Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 4.....	65
Tabulka číslo 5: Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 5.....	67
Tabulka číslo 6: Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 6.....	69
Tabulka číslo 7: Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 7.....	71
Tabulka číslo 8: Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 8.....	73
Tabulka číslo 9: Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 9.....	75
Tabulka číslo 10: Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 10.....	78
Tabulka číslo 11: Srovnání celkových hodnot obou výzkumných souborů.....	79

Seznam grafů

Graf číslo 1: Celkové zadlužení domácností (v mil. Kč).....	18
Graf číslo 2: Poptávková křivka.....	30
Graf číslo 3: Nabídková křivka.....	31
Graf číslo 4: Tržní rovnováha.....	32
Graf číslo 5: Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 1.....	60
Graf číslo 6: Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 2.....	62
Graf číslo 7: Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 3.....	64
Graf číslo 8: Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 4.....	65
Graf číslo 9: Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 5.....	68
Graf číslo 10: Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 6.....	70
Graf číslo 11: Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 7.....	72
Graf číslo 12: Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 8.....	73
Graf číslo 13: Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 9.....	76
Graf číslo 14: Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 10.....	78
Graf číslo 15: Procentuální úspěšnost žáků (v %).....	79

1 Úvod

Tématem bakalářské práce je finanční gramotnost vybraných skupin obyvatel se zaměřením na žáky základních škol s různou úrovní výstupů vzdělávání na okrese Domažlice. Finanční gramotnost je možno vysvětlit jako komplex znalostí, které umožňují orientaci v oblasti financí, porozumění finančním produktům a také schopnost s financemi zacházet.

Vliv na zvýšení finanční gramotnosti člověka má rodina a vzdělávací instituce, pro které je obsah vzdělávání stanoven rámcovými vzdělávacími programy a standardem finanční gramotnosti. Revize tohoto standardu byla zveřejněna 2017 a bude zahrnut do rámcových vzdělávacích programů. Hlavními garanty růstu úrovně finanční gramotnosti v České republice je Česká národní banka, Ministerstvo financí a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Protože úroveň finanční gramotnosti obyvatel přispívá k ekonomické stabilitě země, je řešení finanční gramotnosti a ngramotnosti v současné době velmi diskutované na národní i mezinárodní úrovni.

V roce 2020 byl schválen dokument Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, který zpracovalo Ministerstvo financí a při revizi bude zahrnut do rámcových vzdělávacích programů.

Díky finančnímu vzdělávání se postupně zvyšuje úroveň kompetencí občanů, které umožňují správnou orientaci v oblasti financí.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je na základě výzkumu určit a porovnat úroveň finanční gramotnosti žáků druhého stupně základní školy a žáků základní školy zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona, která je známa jako škola praktická. Bude řešena problematika finanční gramotnosti a zjištěn předpokládaný rozdíl v úrovni finanční gramotnosti mezi řešenými skupinami žáků.

Dílčím cílem je deskripce problematiky finanční gramotnosti a deskripce vzdělávání finanční gramotnosti. Dalším dílčím cílem je analýza výsledků výzkumu, který proběhne formou testu. Na základě jejich komparace bude zjištěn rozdíl v úrovni finanční gramotnosti mezi řešenými skupinami žáků. Tyto výsledky budou mezi skupinami komparovány.

2.2 Metodika

Práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část bude vycházet z odborné literatury a bude v ní za použití metody deskripce řešena problematika finanční gramotnosti a vzdělávání ve výuce na základních školách. Budou v ní charakterizovány složky finanční gramotnosti a objasněny pojmy s touto problematikou související. Praktická část bude zaměřena na výzkum úrovně znalostí a dovedností žáků v oblasti finanční gramotnosti na různých typech základních škol. Bude využita metoda testového šetření, které bude realizováno formou tištěných anonymních testů. Test bude obsahovat deset položek zkoumajících míru plnění kompetencí z oblasti finanční gramotnosti. Maximální bodový zisk jednotlivce bude 10 bodů s daným bodovým hodnocením: otázky s jednou možností odpovědi bez potřeby zdůvodnění - 1 bod, otázky s požadovaným zdůvodněním nebo s možností více odpovědí v případě nesprávné odpovědi 0 bodů, v případě provedení pouze částečného výběru nebo neuvedení zdůvodnění, bude přiděleno 0,5 bodu. Správná a úplná odpověď bude hodnocena 1 bodem.

Výzkum bude uskutečněn na druhém stupni běžné základní školy a základní školy zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona, která je známa jako škola praktická v 9. ročnících oslovených škol. Následně bude provedena analýza získaných dat a jejich komparování v rámci zkoumaných skupin žáků. Pro potřeby výzkumu bude vytvořena skupina žáků, kteří se vzdělávají na Základní škole a mateřské škole Msgre B. Staška

Domažlice podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a skupina žáků s lehkým mozkovým postižením (LMP), kteří se vzdělávají školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona a naplňují minimální úroveň očekávaných výstupů daných Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Jedná se o v Základní školu praktickou Domažlice a o základní školu, která je součástí Základní školy a Odborné školy Horšovský Týn. Test bude žákům zadán za dohledu pedagoga a pro zpracování bude poskytnuta časová dotace 60 minut. Před zahájením šetření budou respondenti poučeni o účelu zpracování poskytnutých dat a o možnosti z výzkumu odstoupit.

Komparace správných a nesprávných odpovědí žáků obou skupin a následně i skupin navzájem, bude provedena na základě hodnotící škály zjištěných rozdílů:

rozdíl rovný nebo vyšší než 30 procentních bodů – velmi významný,

rozdíl v rozmezí 11 až 29 procentních bodů – významný,

rozdíl rovný nebo nižší než 10 procentních bodů – nevýznamný.

Zjištěný rozdíl v úrovni finanční gramotnosti v rámci řešených skupin bude předpokládán jako rozdíl významný.

3 Teoretická východiska

3.1 Finanční gramotnost

„Finanční gramotnost je souhrn znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování“ (20, s. 5)

„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný člověk se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní / rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situaci.“ (5, s. 7)

Kromě této definice existují ještě další. Kiyosaki uvádí: *„Peníze bez finanční inteligence se záhy rozkutálejí. Většinu lidí nedochází, že v životě nejde ani o to, kolik peněz vyděláte, ale spíše o to, kolik si jich dokážete udržet.“ (13, s. 85)* Průcha vymezuje finanční gramotnost jako *„rozumné a funkční nakládání s osobními finančními prostředky“*, (6, s. 170) podobná je charakteristika Pavelkové, která považuje tuto gramotnost za *„soubor dovedností, které podmiňují schopnost vhodně nakládat s finančními prostředky a s majetkem“*. (7, s. 111)

Poněkud obecněji vnímají finanční gramotnost Hesová a Zelendová, které uvádějí, že se jedná o *„souhrn kompetencí, které jsou uplatňovány v běžném životě a které jsou nezbytné pro aktivní a zodpovědnou účast na finančním trhu“*. (8, s. 6)

Kociánová ukazuje na výraznou změnu oblasti financí v rozmezí posledních let, kdy je širší nabídka možností, ale oproti tomu nižší úroveň jistot. Důležitá je zodpovědnost, schopnost vést vlastní finance a znalost finančních produktů. Z toho pak plyne možnost stálého příjmu, výběr správného pojištění a vytvoření finančních rezerv, které budou využívány v době studia nebo důchodu. (9)

Huston ve svém článku, konstatuje, že v souvislosti s finanční gramotností je možno řešit dvě dimenze – dimenzi znalostí a dimenzi dovedností. Dimenze znalostí zahrnuje takové znalosti, které člověk nabyl v rámci svého vzdělávání a pomocí zkušeností ze správy osobních financí, dimenze dovedností obsahuje schopnost správně uplatňovat získané znalosti v životní praxi. (10)

Ševčík konstatuje, že finančně gramotný člověk by se měl bez problémů orientovat ve třech základních dimenzích – finanční znalosti, finanční dovednosti a finančním chováním. Dimenzi chování považuje autor za nejdůležitější kvůli jejímu přímému vlivu na samostatný život a finanční situaci jedince. Všechny uvedené dimenze se vzájemně ovlivňují, je potřeba rozvíjet všechny. (11)

Finanční gramotnost je možno chápat jako součást širšího pojmu ekonomické gramotnosti, která navíc zahrnuje problematiku ekonomiky domácností a státu. Jak uvádějí Noveský a Balabán, jasnou součástí finanční gramotnosti by měla být i schopnost orientovat se v základních makroekonomických ukazatelích (vývoj HDP, inflace, úrokové míry). (12)

Problematikou finanční gramotnosti se České republice zabývá Ministerstvo financí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo průmyslu a obchodu a Česká národní banka. Toto téma řeší i další bankovní a nebankovní instituce, finančně poradenské společnosti apod. (2) Snaha o zvýšení finanční gramotnosti žáků vedla k vytvoření dokumentu „*Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*“, který byl vypracován na základě usnesení vlády č. 1594 ze 7. prosince 2005 a vydán byl v prosinci 2007. (3)

3.1.1 Struktura finanční gramotnosti

Huston zjišťuje, že autoři většinou řeší čtyři obsahově různé oblasti pojmu finanční gramotnost.

- „*základy financí*“ (časová hodnota peněz, kupní síla, osobní finanční účetní koncepty),
- „*výpůjčky*“ (kreditní karty, spotřebitelské půjčky hypotéky),
- „*investice*“ (ukládání současných zdrojů pro budoucí využití prostřednictvím spořicíh účtů, akcií, dluhopisů nebo podílových fondů),
- „*ochrana zdrojů*“ (prostřednictvím pojistných produktů či jiných technik řízení rizik). (10, s. 303)

Podle Pavelkové zahrnuje finanční gramotnost následující dovednosti a znalosti.

- „*hospodaření s penězi*“ (spoření, investování, utrácení),
- „*získávání peněz*“ (zaměstnání, sociální dávky, efektivní komunikace s peněžními ústavy, možnosti půjčování financí v rámci rodiny),

- „*znalost reálné hodnoty peněz*“ (obvyklé ceny základního zboží a služeb, povědomí i vývoji cen, znalost mechanismu inflace a směnných kurzů),
- „*základní orientace na trhu finančních produktů*“,
- „*schopnost plánovat a udržovat objem peněz odpovídající okolnostem* (obecně spravovat rodinný a osobní rozpočet)“,
- „*dovednost bránit se předlužení*“. (7, s. 113)

3.1.2 Důsledky neznalosti finanční gramotnosti

Osoba s nedostatečnou finanční gramotností není schopna se orientovat nejen v nabídce obchodů, ale i pojišťoven, bankovních institucí apod. Není totiž schopna dostatečně kriticky posoudit, zda jde o skutečně výhodnou nabídku (cenu) či vhodný finanční produkt. Toto může vést k finančním ztrátám a zadluženosti. Dopady nedostatečné finanční gramotnosti nemusí být vždy markantní, avšak v mnoha případech vedou až k situacím, které mají silný vliv na jednotlivce i celou jeho rodinu a okolí. Často mohou být provázány i řadou závislostí. K základním dopadům patří zadlužení, předlužení a exekuce. (14)

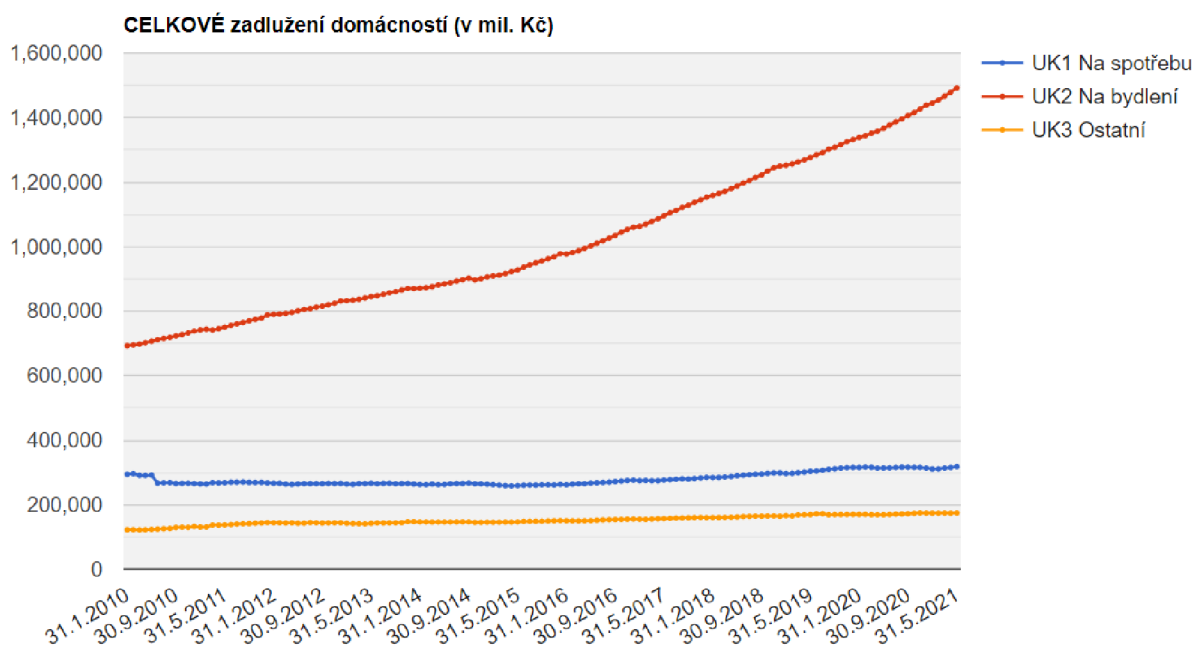
3.1.2.1 Zadlužení a předlužení

Zadlužení vzniká od chvíle, kdy dojde k zapůjčení finančního obnosu, tak vznikne dluh (závazek) a z osoby, která si půjčku vzala, se stává dlužník. Ten, kdo daný obnos zapůjčil je nazýván věřitelem a vůči dlužníkovi má pohledávku (právo) na vrácení zapůjčeného finančního obnosu. O předlužení je možno mluvit v případě, kdy dluhy dosáhnou hodnoty, která přesahuje hodnotu majetku dlužníka. To znamená, že dluhy nemohou být splaceny ani prodejem veškerého vlastněného majetku dlužníka. Důležitou součástí jakékoliv půjčky jsou obchodní podmínky, respektive smluvní podmínky, kde jsou uvedeny i veškeré sankce za opomenutí splátek.

V případě, že dojde k uvalení těchto sankcí na dlužníka, navyšuje se i výše celkové dluhu. V praxi dochází k tomu, že takto zvětšený dluh nestihá dlužník splácet a na samotné splácení si sjedná další půjčky, většinou za horších podmínek, kde opět může dojít k další platební neschopnosti a vzniku dalších sankcí. Tímto vzniká tzv. dluhová spirála. V některých případech může být tento dluh desetinásobně vyšší než začátku. Tato situace je pak řešena exekucí. (15)

Z grafu celkového zadlužení českých domácností v milionech korun je patrné, že zadluženost domácností v České republice má výrazně rostoucí charakter v oblasti výdajů na bydlení. V porovnání s tím je nárůst zadlužení v oblasti spotřeby a ostatních výdajů viditelně nižší.

Graf číslo 1 - Celkové zadlužení domácností (v mil. Kč)

Zdroj: (57)

Využívání úvěrů k pořízování spotřebních produktů je v případě obtížného splácení nevýhodné. Dlužníci nemají vytvořené finanční rezervy a nedokáží odhadnout důsledky neschopnosti splácet. Zvýšení úrovně finančního vzdělávání se proto stává dlouhodobým úkolem, který je nutno řešit průběžně. Jako jeden z podstatných kroků k tomuto cíli lze spatřovat skutečnost, že od 1. září 2013 je na základních školách výuka finanční gramotnosti povinnou záležitostí. (27)

3.1.2.2 Exekuce

Exekuce (výkon rozhodnutí) představuje způsob vymáhání a řízení dluhů, který je povolen státem. Vymáhání dluhů provádí soudní exekutor. Oproti soudnímu výkonu rozhodnutí jde o rychlejší a efektivnější alternativu. Exekutor vymáhá dluh namísto soudce a jeho úkony se považují za úkony soudu. Dlužníkům majetek zajišťuje v součinnosti se státními orgány, pojišťovny, bankami atd. Exekuci je možné provést na základě

rozhodčího nálezů, vykonatelného rozhodnutí soudu nebo smlouvy s doložkou přímé vykonatelnosti. (15)

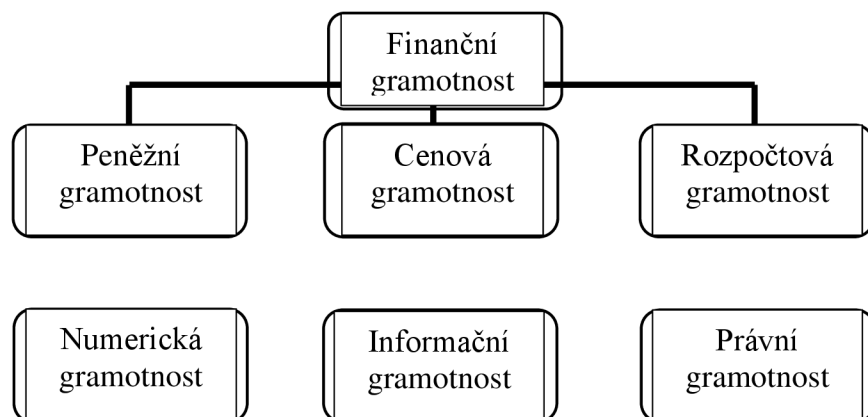
Exekuce může být provedena srážkami ze mzdy a jiných příjmů, příkázáním pohledávky, prodejem movitých věcí a nemovitostí či prodejem podniku. Samotné exekuční řízení upravují následující předpisy:

- zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů,
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
- zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a jeho řešení (insolvenční zákon),
- zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů,
- zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách,
- vyhláška č. 329/2008 Sb., o centrální evidenci exekucí,
- vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem,
- vyhláška č. 37/1992 Sb., Vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy,
- vyhláška č. 418/2001 Sb., Vyhláška Ministerstva spravedlnosti o postupech při výkonu exekuční a další činnosti. (16)

3.1.3 Složky finanční gramotnosti

Finanční gramotnost je nejčastěji rozdělována na 3 hlavní složky – peněžní gramotnost, cenovou gramotnost a rozpočtovou gramotnost. Jako následné jsou uváděny gramotnost informační, numerická a právní. (13)

Obrázek číslo 1 – Schéma rozdělení finanční gramotnosti

Zdroj: vlastní zpracování dle (1)

3.2 Peněžní gramotnost

Peněžní gramotnost obsahuje takové kompetence, které jsou nezbytně nutné pro správu financí (hotovostních i bezhotovostních) v domácí i zahraniční měně a pro transakce s nimi. Nedílnou součástí peněžní gramotnosti jsou i znalosti a dovednosti využívat finanční produkty a služby, jež je možné využít ke správě peněz – konkrétně se jedná například o běžný účet nebo o platební karty. (17)

3.2.1 Peníze

Základním pojmem souvisejícím s peněžní gramotností jsou peníze. Soukup je definuje jako „prostředek uskutečňování plateb“ (18, s. 121) Tato definice udává, že penězi je možno rozumět to, na čem se lidé shodnou.

Samuelson a Nordhaus konstatují toto: „Peníze jsou cokoli, co slouží jako obecně přijímaný prostředek směny nebo placení.“ (25, s. 527)

Holman prezentuje peníze jako prostředek směny, když uvádí, že: „O penězích se říká, že jsou „olejem, který promazává směnu“. To je však nedocení peněz – peníze směnu neusnadňují, ony ji umožňují.“ (26, s. 445, 446)

Peníze jsou zákonným platidlem. V současné době je množství peněz v oběhu kryté aktivy, tedy měnovou politikou centrální banky. V minulosti bylo množství oběžných peněz kryto zlatem. (22) „*Skutečnost, že soukromníci nemohou vytvářet peníze, je udržuje vzácnými. Díky tomuto omezení nabídka má oběživo hodnotu.*“ (25, s. 512) Je možno konstatovat, že objev peněz je jedním z důležitých objevů lidí a slouží k rozvoji společnosti. (26)

Severová uvádí dvě formy peněz:

- oběživo – jedná se o hotovost, která je vyjádřena mincemi a bankovkami, které jsou v oběhu,
- depozita – jedná se o bezhotovostní peníze tzn. vklady, které jsou využívány při bezhotovostních platbách. (21)

Funkce peněz:

- prostředek směny, kdy je pomocí peněz možný nákup a prodej, tyto transakce spolu mohou, ale nemusí souviset,
- jednotka zúčtování, která slouží k vyjádření ceny statku nebo služby, k převodu vynaložené práce na peníze, k porovnávání ceny, k bezhotovostním platbám, k evidování a účtování,
- uchovatel hodnoty, kdy je lidé mohou ihned v daný okamžik využít ke směně za statek nebo službu, je ale výhodnější využít různé možnosti investování a majetek navyšovat, představují určitou formu majetku, ale reálná hodnota této hotovosti se mění podle výše inflace. (21) (23) (25)

Vývoj peněz

Stejně jako se vyvíjela společnost, která postupně začala využívat dělbu práce, vyvíjely se i peníze. Byly potřebné z důvodu usnadnění směnného obchodu. Je s nimi možno spojit proces prodeje a nákupu.

- Barterový (naturální) obchod byl využíván před vznikem peněz. Na základě rozvoje dělby práce a zaměření člověka na určitou výrobu bylo potřebné zavedení směny výrobků. Vznikaly však problémy v oblasti oboustranného zájmu o výrobky, kdy muselo docházet i k zprostředkované směně a v oblasti stanovení vzájemného množství směňovaných výrobků.

- Komoditní (zbožové) peníze vznikly z důvodu nutnosti zavedení nějakého univerzálního prostředku směny. Tento prostředek už nesloužil ke spotřebě a byl většinou typický pro danou oblast. Charakteristickým příkladem jsou mušle, jantar, kožešiny, sůl, později železo, zlato a stříbro, které se jako různé slitky využívaly už kolem 7. stol. př. n. l. Kolem 10. stol. n. l. bylo používáno i plátno (Velká Morava). Tyto peníze měly být dělitelné, trvanlivé, stejnorodě a měly mít vysokou kupní sílu – za malé množství se dá koupit více výrobků. Postupným vývojem společnost přešla pouze k užívání kovových platidel – mincí. Tato platidla byla nejdříve označována různými symboly a znaky. Později je nechával označit panovník svým znakem. Jejich hodnota byla dána ryzostí kovu, velikostí a hmotností.
- Papírové peníze, které byly zavedeny na základě rozšiřování obchodu, a tedy i směny. Na rozdíl od mincí se s nimi lépe manipulovalo a byla i jednodušší přeprava. V oběhu byly postupně papírové peníze, které byly kryté zlatem a lidem je vydala banka jako potvrzení vkladu bohatství. Po předložení tohoto cenného papíru banka vyplatila mince v drahém kovu, tzv. zlatý standard. Tyto bankovky postupně získávají na základě potisku různý vzhled a tím i různou hodnotu. Je jimi možno za pomoci malého množství kusů hradit vysoké částky – z tohoto důvodu se jejich užívání rychle rozšířilo. Bankovky jsou v současné době chráněny více ochrannými prvky, jsou zákonným platidlem a nemůže je vydávat soukromá osoba. (21) (24)

3.2.2 Způsob plateb

Platby je možno uskutečnit hotovostně (platba fyzickými penězi) nebo bezhotovostně (převodem z účtu na účet, platební kartou). Volba konkrétní varianty a platebního nástroje se stanoví vzájemnou dohodou ekonomických partnerů (prodávajícího a kupujícího, vývozce a dovozce). Podmínky a způsob plateb bývá uveden v obchodní smlouvě. (28)

Hotovostní platby jsou prováděny prostřednictvím hotových peněz – bankovek a mincí. Jsou preferovány při úhradách menších finančních částek nebo v případech, kdy existují pochybnosti o důvěryhodnosti nebo serióznosti platební schopnosti daného subjektu.

Banky umožňují provádění hotovostních plateb v různých formách – složení hotovosti ve prospěch účtu příjemce, šekem, výběrem hotovosti. Hotovostní platební styk zahrnuje i veškeré hotovostní platby mezi fyzickými osobami nebo podniky (právníckými osobami) bez zprostředkování této transakce nějakou finanční institucí. (29) Další variantou hotovostních plateb jsou poštovní poukázky. Jsou určeny pro poukázání peněžní částky na bankovní účet nebo v hotovosti danému příjemci. (30)

Bezhotovostní platby – jedná se o transakci, která je provedena bezhotovostním převodem peněžních prostředků. (29) Jde o převod peněz od jednoho subjektu ke druhému prostřednictvím účtů vedených u zprostředkující instituce. Předpokladem transakce je existence klientského účtu u obou subjektů, tedy odesílatele i příjemce platby. (30)

Platební karty jsou platební prostředky určené k uskutečnění bezhotovostní nebo hotovostní transakce.

- Debetní – jsou vydány k spořicímu nebo běžnému účtu.
- Kreditní – slouží k čerpání úvěru od banky nebo nebankovní společnosti, který je možno do daného termínu vrátit bezúročně, je nutno uhradit další poplatky (vedení karty a účtu). (43) (44) (45)

3.2.3 Domácí a zahraniční měna

Pojem měna znamená peníze, které vydá centrální banka konkrétního státu nebo více států, kde je jejich oběh daný zákonem. Jako hlavní světová měna je udáván americký dolar. (23)

Měnový kurz je cenou domácí měny vyjádřenou v měně cizí a určuje, jaká je kupní síla domácí měny v zahraničí a kupní síla zahraničních měn v domácí ekonomice. Měnový kurz v podstatě ovlivňuje celou ekonomiku. (33) Například pokud banka prodává na devizovém trhu cizí měnu za domácí měnu, zvyšuje tímto aktem nabídku cizí měny a cizí měna se tímto znehodnocuje, přičemž se domácí měna vůči zahraniční měně zároveň zhodnocuje. To stejné platí i naopak. (34)

3.2.4 Bankovní a nebankovní sektor

Bankovním sektorem se rozumí veškeré instituce (banky) s licenci. Nebankovní sektor představují instituce poskytující půjčky a úvěry, které nemají statut banky. Bankovní sektor je regulován řadou předpisů, na jejichž dodržování dohlíží Česká národní banka.

Pro finanční instituce, které nemají bankovní licenci (nebankovní sektor), neplatí pravidla bankovní regulace. (28)

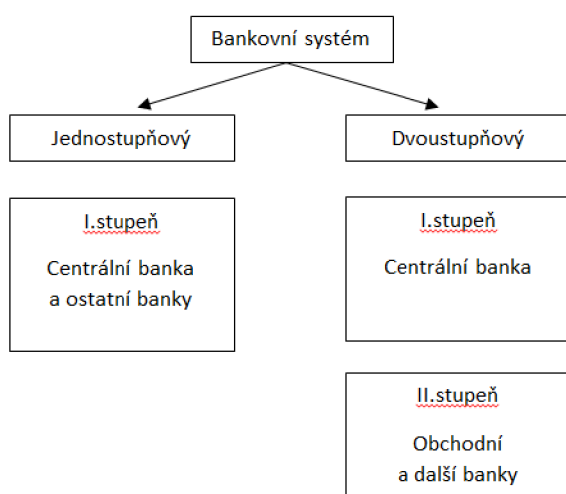
V roce 2020 působilo v České republice 49 společností, kterým byla udělena bankovní licence, z toho jich 37 působilo pod kontrolou zahraničních vlastníků. (36)

V České republice je využíván dvoustupňový bankovní systém, ve kterém plní Česká národní banka funkci centrální banky a pod ní spadají komerční banky. Jejich činnost je kontrolována a regulována centrální bankou. (31)

3.2.4.1 Bankovní sektor

Je tvořen centrální bankou – Česká národní banka, komerčními bankami a vztahy mezi nimi. Úkolem centrální banky je regulovat bankovní systém a dohlížet nad ním. Česká národní banka má zabezpečovat cenovou a finanční stabilitu. Komerční bankovníctví je subjektem, přijímajícím vklady od jednotlivců a poskytujícím úvěry. (19)

Obrázek číslo 2 – Bankovní systém

Zdroj: vlastní zpracování dle (35)

Česká národní banka:

- vzniká 1.1.1993,
- působí na základě Ústavy České republiky a zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů,
- sídlí v Praze,

- je součástí Evropského systému centrálních bank,
- vykonává dohled nad finančním trhem v České republice,
- pečuje o cenovou a finanční stabilitu a o fungování finančního systému České republiky,
- vydává peníze a řídí jejich oběh,
- v závislosti na zákonu má kompetence správního úřadu,
- hospodaří se svěřeným státním majetkem,
- bankovní rada České národní banky – nejvyšší řídicí orgán, má 7 členů (guvernér + 2 viceguvernéři + 4 členové) s šestiletým funkčním obdobím, které jmenuje nebo odvolává prezident republiky. Nynějším guvernérem je Jiří Rusnok. (32) (1)

Škvára uvádí, že *„je hlavním cílem její činnosti péče o cenovou stabilitu. Dosažení a udržení cenové stability, tj. nízkoinflačního prostředí v ekonomice je trvalým přispěvkem centrální banky k vytváření podmínek pro udržitelný hospodářský růst.“* (1, s. 12)

Obchodní banky

Vystupují jako podnikatelské subjekty (právnícké osoby) se sídlem v České republice, jedná se o akciové společnosti, které jsou držitelem bankovní licence. Základní činností banky je příjem vkladů a poskytování úvěrů veřejnosti. (1) (31)

„... komerční banky jsou povinny držet část depozit svých klientů jako rezervy u centrální banky. Zbývající část depozit mohou použít a používají k poskytování úvěrů svým klientům. Poskytované úvěry v podstatě vytvářejí nové peníze, peníze v bezhotovostní podobě.“ (46, s. 61)

3.2.4.2 Nebankovní sektor

Je tvořen ostatními společnostmi, které nabízejí podobné produkty jako banky – tyto organizace však nedisponují bankovní licencí a nejsou pod bankovním dohledem, proto neposkytují takovou záruku bezproblémové půjčky. (35) § 9 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru uvádí: *„Nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru je právnická osoba, která je oprávněna poskytovat spotřebitelský úvěr na základě oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru, které jí udělila Česká národní banka.“* (40)

Úvěry a půjčky poskytují oba sektory. U nebankovních institucí však mohou být podmínky pro získání úvěru mnohem benevolentnější, ale úroky vyšší. Vzhledem k tomu, že jsou tyto úvěry dostupné, zvyšuje se riziko neschopnosti jejich splacení. Zisk nebankovních společností je z velké části tvořen úroky z poskytovaných úvěrů. Rizikem je nízká úroveň záruk schopnosti splácet žadatelem o úvěr. (4) (37)

3.2.5 Úvěry

Úvěry slouží k dočasnému překlenutí nedostatku finančních zdrojů. Sjednání je možné u bank nebo nebankovních společností prostřednictvím písemné smlouvy, případně online u nebankovních společností fungujících na principu peer-to-peer. Dalšími variantami jsou ústní domluvy mezi věřitelem a dlužníkem, emisí dluhopisů nebo obchodní úvěr. K nejčastěji sjednávaným úvěrům patří spotřebitelský úvěr, čím se rozumí peněžní zápůjčka, odložená platba, úvěr nebo podobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli. Existují spotřebitelské úvěry na bydlení nebo jiné než na bydlení.

Spotřebitelské úvěry jiné, než na bydlení:

- klasické spotřebitelské úvěry (neúčelové úvěry) - není třeba dokazovat účel užití zapůjčených finančních prostředků, bývá dražší než hypoteční úvěr, věřitelem může být bankovní i nebankovní společnost,
- vázané spotřebitelské úvěry (splátkový prodej) - je vázán na nákup konkrétního zboží,
- kontokorentní úvěry – krátkodobý úvěr zřízený k běžnému účtu, kdy dochází k čerpání peněz do povoleného debetu,
- úvěr z kreditní karty – jeho čerpání je možné výběrem z bankomatu nebo zaplacením u obchodníka, kdy lze stejně jako u kontokorentního úvěru čerpat peníze jen do určitého úvěrového rámce a pokud dojde k včasnému uhrazení (přibližně 15 dní), tak nedochází k účtování úroků,
- konsolidační úvěr – sloučení více úvěrů dohromady s výjimkou úvěru hypotečního a úvěru ze stavebního spoření. (39)

Úvěry u nebankovních poskytovatelů

Nebankovní společnosti je poskytuje i žadatelům, kteří nebudou schopni splácet. Jsou uzavírány na kratší časový úsek splácení (krátkodobé) a většinou mají nízký úvěrový rámec (do 50 000 Kč). Jsou schvalovány online nebo po telefonu v libovolném čase, k jejich uzavření není potřeba potvrzení příjmu a finance jsou dostupné rychle. (47)

- Mikropůjčka

Jedná se o krátkodobou zápůjčku finanční částky, která při první žádosti většinou nepřesáhne 5 000 Kč. Při opakovaných žádostech může být čerpána částka vyšší. Doba splácení je dána v rozmezí dnů až měsíce. Nevýhodou je vyžadování vysokých poplatků při nedodržení splácení a vysoká roční procentní sazba (RPSN). Úroky jsou udávány ve stovkách procent. Pokud klient nemůže částku splatit, má možnost prodloužení. Splátky jsou v mnoha případech řešeny čerpáním další půjčky a vše končí dluhovou spirálou exekucí. (48)

- P2P – půjčky „peer to peer“

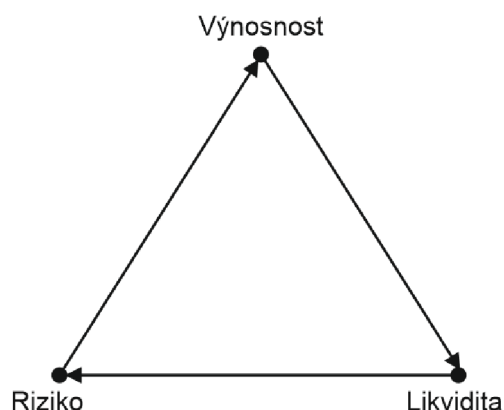
Nabídka je uskutečňována s využitím internetu systémem investor – prostředník nebo zprostředkovatelská společnost – žadatel. Tento typ nebankovního úvěru je založen na ochotě osoby, která obnos půjčuje s vyšší mírou rizika neschopnosti splácet ze strany žadatele, jejímž ziskem jsou úroky a zájemce o úvěr. Žádost i transakce probíhá internetově a anonymní formou. Prostředník shromažďuje, posuzuje a zveřejňuje žádosti o P2P půjčky. Ze splácených částek, které přeposílá investorovi, si ponechává provizi. (58) (59)

3.2.6 Investice

Investování představuje odložení současné spotřeby do budoucna, a to za účelem vyššího zhodnocení peněz (finančních prostředků). Jedním z obecných cílů investování je zhodnotit finance nad úroveň míry inflace. Možnosti pro investici představují akcie, podílové fondy (dluhopisové, smíšené, akciové, komoditní, nemovitostní), dluhopisy, komodity, kurzy měn. Investice může mít i formu nákupu nemovitosti, starožitností, umění, veteránů, vložení peněz do začínajícího podniku. (38)

Závislosti mezi výnosností, likviditou a rizikem investice je možno vyčíst z investičního trojúhelníku.

Obrázek číslo 3 – Investiční trojúhelník

Zdroj: vlastní zpracování dle (9)

Před investicí je třeba stanovit konkrétní investiční cíl. Je vhodné rozložit rizika a vytvořit soubor většího počtu investic. Investor může vložit daný obnos do akcií, nemovitostí, nerostných surovin. Pokud dojde k propadu na realitním trhu, nedojde k znehodnocení celé jeho investice. (39)

3.2.7 Pojištění

Pojištění představuje systém, díky němuž fyzické i právnické osoby (jednotlivci, rodiny, podniky) mohou předejít negativním dopadům různých událostí. Zabezpečuje proti následkům na majetku nebo zdraví při neočekávaných situacích. Klient (pojistník) platí pojišťovacímu subjektu (pojistiteli) pravidelně pojistné za to, že v případě vzniku pojistné události bude klientovi vyplaceno pojistné plnění. Pojistnou událostí se rozumí náhodná a nenadálá situace na straně pojistníka, na níž má sjednáno pojištění (škoda na majetku, zdraví). Pojistná smlouva obsahuje veškeré podmínky týkající se daného pojištění. (23)

3.2.8 Spoření

Jedná se o činnost, kdy dochází k odkládání určité části peněz stranou tak, aby mohlo dojít k jejich dalšímu užití v budoucnosti, přičemž z uloženého obnosu bude získán předem stanovený výnos (úroková sazba za stanovenou časovou jednotku), který podléhá srážkové dani. To neplatí v případě spoření peněz doma, kdy peníze ztrácejí na hodnotě. Spoření je oproti investici bezrizikové z důvodu pojištění bankovních institucí.

K základním spořicími produktům patří spořicí účty, termínované vklady, penzijní připojištění a stavební spoření. K méně frekventovaným produktům patří dětské účty, vkladní knížky, hypoteční zástavní listy a další produkty. (49)

3.3 Cenová gramotnost

Poskytuje kompetence, které se jeví jako nezbytné v souvislosti s porozuměním cenovým mechanismům a inflaci. Jde o porozumění principu hodnoty peněz v čase, rozdílu mezi reálnou a nominální úrokovou sazbou a porozumění cenám dostupných finančních nástrojů a služeb v praktické podobě (poplatky, úroky). (50)

3.3.1 Trh a tržní rovnováha

Trh

Samuelson a Nordhaus udávají, že „*Trh je mechanismus, jehož prostřednictvím se kupující a prodávající střetávají, aby určili cenu zboží a množství, jež se nakoupí a prodá.*“ (25, s. 27)

Trh je chápán jako prostor, ve kterém vznikají vztahy mezi prodávajícím a nakupujícím a funguje na základě principu nabídky a poptávky. Peněžní vyjádření hodnoty výrobku je cena. (12)

„*Trhem nazýváme v ekonomice prostor, kde dochází ke směně statků a peněz. Je místem střetávání nabídky a poptávky.*“ (1, s. 59)

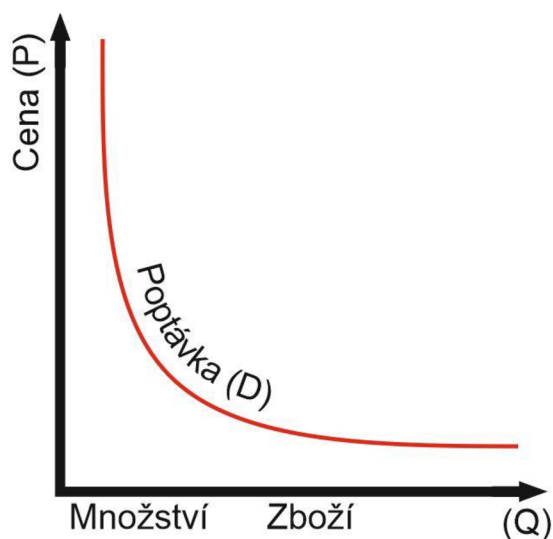
Dělení trhu

- Podle typu nabídky:
 - produktů,
 - finanční,
 - výrobních faktorů.
- Podle místa prodeje:
 - místní,
 - národní,
 - mezinárodní.
- Podle počtu výrobců:
 - individuální,
 - dílčí,
 - agregátní. (1) (12)

Spotřebitelé v tržní ekonomice rozhodují o tom, jaké množství a druh výrobků a služeb bude vyráběno na základě poptávky. Vztah mezi cenou a počtem produktů nabízených prodávajícím za dané časové období je nabídka. (19)

Poptávku Severová vymezuje jako „vztah mezi množstvím zboží nebo služby, které si chce spotřebitel na trhu koupit a cenou, kterou je spotřebitel ochoten za ně zaplatit.“ (21, s. 9)

Graf číslo 2 - Poptávková křivka

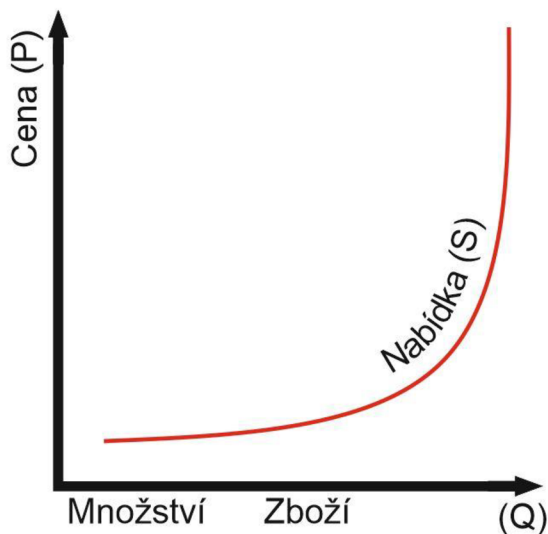

Zdroj: vlastní zpracování dle (12)

Nabídka dle Severové „vyjadřuje vztah mezi množstvím zboží a služeb, které výrobci a poskytovatelé nabízejí na trhu a cenou, kterou za to vyžadují.“ (21, s. 12)

Samuelson a Nordhaus uvádí, že nabídková křivka popisuje vztah ceny a množství. Udává, jaké množství zboží budou výrobci vyrábět a prodávat, pokud budou dodrženy konstantní podmínky. (25)

Graf číslo 3 - Nabídková křivka

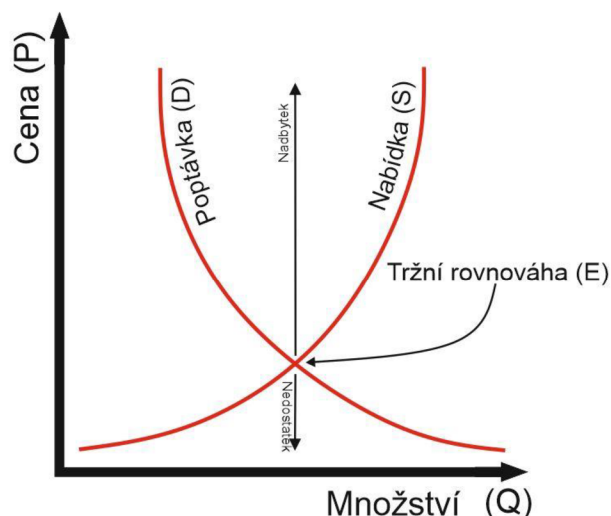
Zdroj: vlastní zpracování dle (12)

Vysoká poptávka (převis poptávky) cenu zvyšuje a přebytek produktů (převis nabídky) ji snižuje. Pokud na trhu není nedostatek ani přebytek produktu, vzniká tržní rovnováha a rovnovážná cena. (26) „Cena vyjadřuje hodnotu zboží v penězích. Ceny koordinují rozhodování výrobců a spotřebitelů na trhu.“ (25, s. 27)

„Tržní rovnováha je rovnováha mezi různými kupujícími a prodávajícími. Na trhu se stanoví taková rovnovážná cena, při které budou zároveň uspokojena přání kupujících i prodávajících.“ (25, s. 27)

Z grafu tržní rovnováhy vyplývá, že v momentě, kdy zboží je kvantita prodávávaného a koupeného zboží shodná, jedná se o bod rovnováhy, který stanovuje výši rovnovážné ceny. (25)

Graf číslo 4 - Tržní rovnováha

Zdroj: vlastní zpracování dle (12)

3.3.2 Inlace

„Inlace označuje růst celkové cenové hladiny.“ (25, s. 440)

„Obecně inflace znamená všeobecný růst cenové hladiny v čase.“ (1, s. 60)

Revenda charakterizuje inflaci jako: *“Dlouhodobý růst cenové hladiny vyvolaný nadměrnou emisí peněz.“ (31, s. 297)*

Inlace je chápána jako zvyšování cenové hladiny, které má za následek snižování kupní síly peněz. Nejedná se tedy o růst cen jednotlivých druhů výrobků nebo služeb, ale o růst obecné cenové hladiny v konkrétní ekonomice. Inlace je měřena pomocí cenových indexů, které porovnávají cenu ve dvou obdobích. Mezi nejpoužívanější patří index spotřebitelských cen (CPI). Vychází ze spotřebního koše, který udává strukturu spotřeby průměrné domácnosti. Vysoká inflace významně ovlivňuje výkonost ekonomiky. (19)

Určitá úroveň cen všech výrobků a služeb udává cenovou hladinu. Cenová inflace nastane, pokud je tok peněz do ekonomiky silnější než objem samotných výrobků a služeb. Příčinou je zvýšení množství peněz v oběhu, což vede ke zdražování. Inlace nejvíce postihuje osoby s úsporami a pevnými příjmy, a to především v případě, kdy výše příjmů nevzrůstá v souladu s inflací. Při inflaci dochází k znehodnocení vkladů a půjček. Extrémním případem je hyperinflace (růst cen větší než 1000 % za rok). V takovém případě se přerušuje obchodní vazby a z důvodu znehodnocení peněz se rozpadá peněžní systém. (23) (1)

Inflace zásadním způsobem ovlivňuje hodnotu (kupní sílu) peněz. Pro uchování jejich hodnoty je využíváno střednědobé a dlouhodobé ukládání financí. (9) Měření inflace vykonává český statistický úřad. Pokud inflace poklesne, jedná se o dezinflaci. (42)

3.3.3 Hrubý domácí produkt

Měří výkonnost ekonomiky konkrétní země. Zahrnuje veškeré zboží a služby vytvořené na jejím území. Hrubý domácí produkt vyjadřuje všechny vytvořené finální statky v daném roce, včetně nově vyrobených statků dlouhodobé životnosti. (26) To znamená, že ukazuje souhrn finální produkce vytvořené za určité období (obvykle rok) na území daného státu. Jestliže je tento ukazatel vyjádřen cenami běžného roku, jde o produkt nominální a pokud cenami základního roku, jde pak o produkt reálný. (52) Čistý domácí produkt představuje rozdíl mezi hrubým domácím produktem a opotřebením starších statků dlouhodobé životnosti (domy, auta). Z toho plyne, že pro reálnou výkonnost ekonomiky je vhodnějším ukazatelem čistý domácí produkt, ale jeho hodnotu, (skutečný rozsah opotřebením statků dlouhodobé životnosti) je velmi těžké zjistit. Proto se v praxi užívá hrubý domácí produkt. Jeho výpočet je možný produkční, výdajovou nebo důchodovou metodou. (26)

3.3.4 Nezaměstnanost

Samuelson a Nordhaus charakterizují nezaměstnané jedince jako: *„Osoby, které nemají práci, ale aktivně ji vyhledávají. K tomu, aby byl jednotlivec klasifikován jako nezaměstnaný, nestačí jeho subjektivní názor. Musí vykazovat prokazatelné úsilí o získání práce.“* (25, s. 651)

Nezaměstnaným se jedinec stane v případě, že ho nic neomezuje ve výkonu práce, aktuálně chce pracovat, ale i když se snaží pracovní příležitost vyhledat, je neúspěšný. Nezaměstnanost je závislá na rozhodnutí člověka, zda bude pracovat a na pohybu ekonomiky v tržním prostředí. Je důsledkem změn rovnováhy trhu práce, kdy se:

- sníží se poptávka,
- zvýší se nabídka,
- nepoměr mezi složením nabídky a poptávky. (41)

Nezaměstnanost může být dobrovolná a nedobrovolná, ale její dopady jsou v obou případech stejné, jedná se o ekonomické a sociální dopady. Ekonomické se pojí s nevyrobenou produkcí a náklady na nezaměstnané osoby, které nese veřejný sektor.

Sociální dopady vedou ke snížení lidského kapitálu nezaměstnané osoby a ztěžují její zaměstnatelnost. (53)

Nezaměstnanost lze dělit na frikční, strukturální, cyklickou a sezonní. Frikční postihuje situaci, kdy osoba mění zaměstnání z osobních důvodů (stěhování). Zpravidla jde o krátkodobou nezaměstnanost (dva až tři měsíce). Strukturální změny ekonomiky s sebou nesou i strukturální nezaměstnanost, která zapříčiňuje větší zásah do života nezaměstnané osoby z důvodu jejího přizpůsobení požadavkům na pracovním trhu (rekvalifikace). Většinou se jedná o maximálně jeden rok. Ve fázi ekonomické recese vzniká nezaměstnanost cyklická, kdy dochází k poklesu agregátní poptávky na trhu. Toto období trvá asi jeden až dva roky. (26) V tomto ohledu je velmi problematická právě dlouhodobá nezaměstnanost, která má výrazné negativní dopady a velmi obtížně se řeší. Sezonní nastává v ekonomických odvětvích se zaměřením na úzkou oblast činnosti (zemědělství), závisí na roční době (Vánoce), je krátkodobá a je možno ji předvídat. (41) (53)

Způsoby zjišťování nezaměstnanosti:

- Obecná míra nezaměstnanosti se stanovuje v procentech na základě údajů Českého statistického úřadu získaných pomocí Výběrových šetření pracovních sil vybraného vzorku osob s věkem nad 15 let. V rámci Evropské unie se jedná o mezinárodně sledovaný ukazatel nezaměstnanosti, který je stanovován na základě doporučení Eurostatu a Mezinárodní organizace práce (ILO). (81) (82)

Obrázek číslo 4 - Vzorec míry nezaměstnanosti

$$\text{míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{podíl nezaměstnaných}}{\text{nezaměstnaní} + \text{zaměstnaní}} \cdot 100$$

Zdroj: vlastní zpracování dle (81) (82)

Výběrové šetření pracovních sil vychází z nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie 2019/1700 ze dne 10. října o organizaci Výběrového šetření pracovních sil a prováděcího nařízení Komise Evropské unie ze dne 16. prosince 2019 a respektuje doporučení Eurostatu a Mezinárodní organizace práce. Prostřednictvím náhodně zvoleného vzorku domácností z celého území České republiky jsou pomocí elektronického dotazníku v průběhu referenčního týdne během celého roku sbírány a vyhodnocovány údaje o ekonomickém postavení jejich obyvatel. Toto šetření je zaměřeno na osoby, které bydlí v soukromých domácnostech. V malém procentu řeší

například ubytovny. Výsledky tohoto šetření jsou čtvrtletně uváděny v tisících podle věku a pohlaví na republikové, krajské a oblastní úrovni. (83) (98)

1. Registrovaná míra nezaměstnanosti je sdělována v procentech Ministerstvem práce a sociálních věcí a jsou využívána data úřadů práce o počtu registrovaných osob.

Obrázek číslo 5 - Vzorec míry nezaměstnanosti

$$\text{míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{podíl nezaměstnaných}}{\text{obyvatelstvo ve věku 15 – 64 let}} \cdot 100$$

Zdroj: vlastní zpracování dle (81) (82)

Z důvodu odlišných dat, která vstupují do výpočtů dalších metodických doporučení jsou mezi procentuálními hodnotami zřejmé odchylky. (81) (82)

3.4 Rozpočtová gramotnost

„Rozpočtovou gramotnost představují kompetence nezbytné pro správu osobního/rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované: správu finančních aktiv (např. vkladů, investic a pojištění) a správu finančních závazků (např. úvěrů nebo leasingu). To předpokládá v obou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní životní situaci.“ (54, s. 7)

Rozpočtová gramotnost je v podstatě schopnost zvážit a vypočítat, jak naložit se svými příjmy a výdaji. To znamená zvážit, zda realizovat nějakou koupi, tedy jestli nebude nutné v nejbližší době realizovat nějaké výdaje nebo jestli nebude vhodnější volné finance spořit nebo investovat. (17)

- Rozpočet je nástroj k rozdělování peněz a má dvě strany-příjmy a výdaje.
- Příjmy jsou částí rozpočtu, která představuje jeho tvorbu.

Dělí se na příjmy:

- ze závislé činnosti (zaměstnání),
- ze samostatné činnosti (podnikání),
- z kapitálového majetku,

- z nájmu,
- ostatní příjmy (příležitostný prodej).
- Výdaje představují využití rozpočtu.
 - nezbytné (nájem, energie, voda, léky, daně, jídlo, oblečení),
 - zbytné (dovolená v zahraničí, drahé značkové oblečení).
- Rezervy je možno vytvářet, jestliže po odečtení výdajů od příjmů zůstane přebytkový rozpočet.
 - krátkodobé (do 1 roku),
 - střednědobé (až 5 let),
 - dlouhodobé (více jak 5 let). (39)

3.5 Informační gramotnost

„Gramotnost informační (jako schopnost vyhledat, použít a vyhodnotit relevantní informace v kontextu)“ (56, s. 12)

Landová uvádí její definici z roku 1989, která je součástí zprávy Komise pro informační gramotnost Asociace amerických knihoven (ALA): *„K dosažení informační gramotnosti musí být jedinec schopen rozeznat, kdy potřebuje informace, a dále je vyhledat, vyhodnotit a efektivně využít. Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich další mohli učit. Jsou to lidé připravení pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či vyřešení úkolu.“ (75)*

Informační gramotnost umožňuje shromažďování a vyhodnocení potřebnosti dat a informací za použití různých zdrojů. Důležití je získané informace efektivně využít je nutno vnímat vliv klamavé reklamy. (1)

Informačně gramotný jedinec má schopnost:

- definovat vzniklý daný problém,
- vymežit vzniklé otázky,
- určit informace nutné pro vyřešení problému,
- vyhledat informace,
- informace vyhodnotit,
- na základě jejich analýzy a syntézy problém vyřešit. (76)

Informace charakterizuje Vymětal takto: „... *takový údaj, poznatek, fakt, zpráva, sdělení, které obohacují příjemcovu poznání. Informace musí být pro příjemce nová.*“ (77, s. 61)

Člověk získává, tvoří a opakovaně využívá informace po celý život. Pokud není schopný zpracovávat jejich nadměrný počet, je informacemi přehlcný. Tento stav nastane i v případě, že neví, kde a jak informace získat nebo jim nerozumí. (76)

Objekt nebo systém, který umožňuje uchovávání informací ve fondech (například archivní, knihovní), poskytování nebo rozšiřování informací se stává zdrojem informací. Jedná se o knihovny, o firmy, které se zabývají poskytováním informací (specializované) a o další zdroje (například internet, elektronické zdroje). (76)

Základním zdrojem je dokument, který Vymětal definuje takto: „*Jsou to hmotné jednotky vznikající libovolným zaznamenáním dat či informací za účelem uschování (archivace) v čase a jejich přenosu (distribuce)*“. (77, s. 75)

Zdroje informací podle:

- Podoby informací:
 - tištěné,
 - zvukové,
 - obrazové,
 - multimediální.
- Podle dostupnosti:
 - veřejné,
 - komerční.
- Podle typu informací například:
 - politické,
 - ekonomické,
 - právní. (76)
- Podle charakteru a účelu:
 - primární – zahrnují nové a v daném okamžiku aktuální dokumenty (články o odborných pracích, patenty, zákonná ustanovení, a další). Jejich obsah je nejpřesnější,
 - sekundární – odkazují na primární zdroje (časopisy s odbornými referáty, informace firem, soubory citací),
 - terciární – poskytují informace uspořádané účelově (učebnice, návody),

- ostatní – například různé seznamy, rozhovory, semináře. (77)

Nástroje vyhledávání informací:

- Knihovna – hledá, pořizuje a poskytuje dokumenty v písemné nebo elektronické podobě. K jejich vyhledávání je možno využít tyto služby:
 - katalog knih, autorů a nakladatelství,
 - klíčová slova,
 - meziknihovní výpůjční službu.
- Fulltex – slouží k hledání informací pomocí webových vyhledávačů (Google, Seznam) v internetovém prostředí. Je nutno zadat přesnou formulaci požadavku vyhledávání. (78) Fulltextové vyhledávání slouží k hledání informací za pomoci vyhledávacích nástrojů a webových vyhledávačů. Moderní fulltext vyhledávače umí procházet dokumenty nejen podle nadpisů a přesných kombinací slov, ale také podle možných souvislostí a synonym v celém dokumentu. Je tak možné snáze hledat informace i přes neznalost přesných pojmů. (99) (100)
- Sociální sítě – dle hlidacipes.org lidé využívají k získávání informací sociální média v porovnání s tradičními zdroji ve větší míře. Nejčastějšími zdroji jsou předsdílené články, komentáře a zkušenosti cizích lidí. Negativním rysem prostředí sociálních sítí je šíření informací typu hoax. Skupina uživatelů těchto sítí přijímá dostupné informace nezávisle na zdroji. Jejich původ a pravdivost jsou v mnoha případech nejasné a neověřitelné. Informace jsou poskytovány a z důvodu velkého objemu na sociálních sítích dále nekontrolovatelně šířeny. Z těchto důvodů se v tomto prostředí nedá zabránit šíření fake news. (101) (102)

Hlavním požadavkem je, aby vyhledané informace souvisely s problémem, který je řešen a byly kvalitní v oblasti:

- správnosti obsahu,
- autorské odborné stránky,
- celistvosti,
- nestrannosti,
- aktuální platnosti. (78)

Kvalitu informací je potřeba vždy vyhodnotit a vyhnout se negativním následkům jejího využití. Ochrana před skrytou manipulací je možná analyzováním, ověřováním,

porovnáváním informací z různých zdrojů a jejich vyhodnocováním ještě před využitím. (78)

Manipulativní techniky (příklady):

- „*Černobilé předkládání problému*“ – situace je jen kladná nebo jen záporná,
- „*Hraní na city*“ – prezentace negativních dopadů,
- „*Útoky na autora*“ – negativní sdělení k osobě, neřeší problém,
- „*Používání složitého jazyka*“,
- „*Odvolávání se na*“ – uvádění osob, které se problémem nezabývají,
- „*Vyvozování obecných závěrů*“. (78, s. 18)

Záleží pouze na příjemci informací, zda dokáže posoudit jejich přesnost a pravdivost a vyhodnotit, zda se nejedná o dezinformaci. (78)

Podle Nutila je dezinformace: „*Lživá, klamná falešná informace, která má za cíl ovlivnit úsudek a názor jedince, více osob či celé společnosti.*“ (79, s. 18)

Fake news je Nutilem definován jako: „*Úmyslné šíření dezinformací prostřednictvím tradičních nebo internetových médií a sociálních sítí, a to za účelem politického nebo finančního zisku.*“ (79, s. 18) Vyznačuje se zajímavým názvem a tématem a odkazy na známé osobnosti. (79)

Kolouch se zabývá informacemi obsaženými ve sděleních zasílaných formou scam. Jedná se o nevyžádané sdělení zaslané elektronickou hromadnou formou, které obsahuje podvodné nebo kriminální informace. (80)

Příklady scamů:

- Hoax je: „*Podvodná, mystifikační, varovná či žertovná zpráva. Je obvykle nevyžádaná a obsahuje výzvu k dalšímu šíření.*“ (79, s. 19) Jedná se o zprávu, mystifikace, poplašnou zprávu nebo výmysl. Účelem hoaxu je zneužít důvěřivosti uživatelů, vyvolání strachu, účelové šíření falešných informací, manipulace nebo poškození vytipovaného objektu. (103)

Příklad nebezpečného hoaxu:

- Oblast poškození zdraví představuje rada „*léčby včelího bodnutí*“. Autor doporučuje bodnutí posypat hlínou – metoda ochrání i alergiky.
- Působení na lidské city a lživou zprávou vymámit z důvěřivých uživatelů finance.
- Získání popularity na sociálních sítích, jako například „*v případě přepadení, zadejte pin do bankomatu obráceně. Bankomat zavolá policii*“.

U některých informací se hoax těžko rozlišuje od pravdy, mnohdy je potřeba vlastní zkušenost nebo využití jiných zdrojů pro ověření informací.

Obrázek číslo 6 - Příklad hoaxu

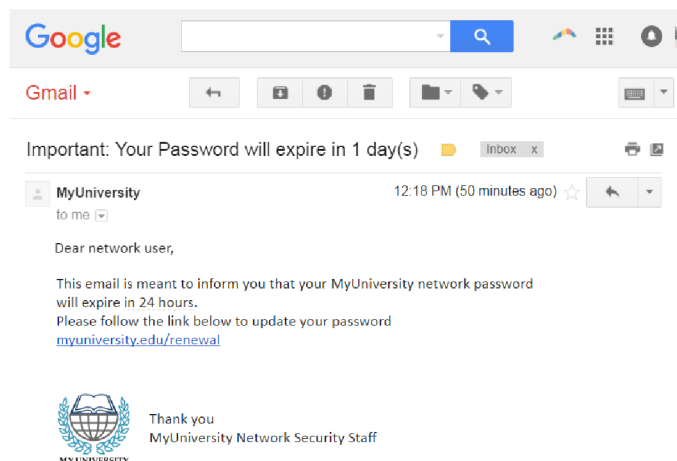
Zdroj: (104)

- Phishing – zkomolenina anglického slova fishing – rhybaření. Je provozován například formou emailu nebo různých sociálních sítí. Jeho základem je využití podvodných webových stránek, které mají důvěryhodný vzhled. Následuje poskytnutí uživatelských a osobních údajů (údaje k bankovním aplikacím, údaje platební karty, hesla a další). (80)

Útočník tedy vytvoří podvodnou zprávu připomínající věrohodný email. Phishingové úroky jsou zdokonalovány a pro mnohé uživatele se stávají těžko rozeznatelnými. Nejlepší ochranou je dvoufaktorové ověřování. Ochrání i po zadání citlivé údaje na kompromitovanou webovou stránku. (105)

Údaje jsou poskytnuty vyplněním nebo jsou načteny například po otevření přiložené přílohy emailu. Následuje odeslání získaných dat a jejich využití útočníkem, nejčastěji finanční transakce. (80)

Obrázek číslo 7 - Příklad phishingu

Zdroj: (106)

- Scam 419 je označován jako Nigerijské dopisy. Jsou využívány k zisku majetku nebo údajů oslovených osob pomocí zprávy o zděnění majetku nebo finančních obtížích příbuzné nebo i neznámé osoby. (80) K šíření je využívána forma dopisů, email a nejrůznější sociální sítě. Příkladem je podvodná zpráva týkající se pomoci při převodu majetku z jednoho státu do druhého. Žádost zahrnuje požadavek úhrady fiktivních administrativních poplatků. Za pomoc je slibována velká odměna, která není vyplacena. V krajním případě bývá příjemce zprávy za účelem pomoci vylákan do Nigérie, kde dojde k oloupení a případnému únosu. (107)

Obrázek číslo 8 - Příklad scamu 419

Nakonec chci, abys mi pomohl převést tyto prostředky na svůj osobní bankovní účet pro tuto charitativní práci. Po převodu na váš bankovní účet; odečtete si 30% z celkových finančních prostředků jako kompenzaci a zbývajících 70% využijete k charitativní činnosti ve vaší zemi. Prosím, odpovězte mi, prosím, pokud máte zájem o pomoc s touto charitativní transakcí, abych vám poslal více podrobností, protože chci, aby byly peníze převedeny z banky sem před mou nadcházející operací v příštím týdnu.

S pozdravem,
Paní Mária Zwanzigerová
A Dr. Stefan MAREK (překladatel)

Zdroj: (108)

- Podvodné loterie a nabídky, které zahrnují nabídku zboží, pracovních příležitostí, výhodné půjčky nebo investice. Typické je nesprávné jednání prodejce

například v oblasti kontaktních údajů, kvality, dodání a reklamace zboží. Je zde zahrnuto také zasílání vymyšlených petic a výzev a pyramidových her. (80)

Základní principy:

- úhrada – například za dopravu nebo daně,
- výhra zdarma – čím více zaplatíte, tím spíše vyhraje,
- zadání údajů platební karty – podmínka možné výhry. (109) (110)

Útočníci kontaktují oběti telefonicky, emailem nebo sociální sítí a podají informace například o náhodné výhře. Z nějakého důvodu musí ale nutno rychle uhradit poplatek, jinak výhra zaniká. Výhra není vyplacena. (109) (110)

Obrázek číslo 9 - Příklad podvodné loterie

January 28, 2020 7:08 PM

YACOOB MIS, BREANA N

[Details](#)

CONGRATULATIONS!!

**Your Email was selected in Powerball Lottery
Draw with the sum of 1.5million dollars.
Kindly send your Full Name, Address and
Phone Number for claims.**

**Yours Sincerely
Mr. James Hodges
Head Of Operations**

Zdroj: (111)

- Dárcovský scam požaduje pomoc s udáním důvodu (nemoc) (80) Útočník se pokouší zneužít lidských citů a empatie. Vytváří falešnou sbírku na tragédii nebo člověka, který nutně potřebuje finanční pomoc například na invalidní vozík, nebo „přispějte drobné, zachráníte dětský život“. Pomocí sociálních sítí, emailů, startupových

a crowdfundingových platforem jsou šířeny fotografie a informace vyvolávající soucit. Vybrané částky končí u podvodníků. (112) (113)

Obrázek číslo 10 - Příklad dárcovského scamu

Zdroj: (114)

Podvodné inzeráty a podvodné platební brány

Tato forma inzerátů je umístována na různé prodejní a nákupní portály například Sbazar.cz, Bazos.cz, Aukro.cz, kde je možné zneužití například pomocí nabídky zboží s vyšší hodnotou za nízkou cenu. V případě zájmu o inzerované zboží je útočníky požadováno:

- vyplnění kontaktního formuláře,
- komunikace pomocí aplikace pro mobilní telefon (Messenger, WhatsApp, ...).

Následuje přeměření kupujícího na falešné (podvodné) stránky inzertního portálu, pomocí kterých jsou požadována data sloužící k provedení platby a jejich využití ke zisku finančních prostředků z napadeného účtu.

Při platbě přes platební bránu dochází k jejímu přeměření na podvodné stránky banky.

Příklady odlišností od zabezpečených webových stránek:

- chybné uvedení domény,
- není uvedeno zabezpečení,
- odlišný vzhled zobrazené platební karty,
- komunikace v českém jazyce bez gramatických i slohových chyb,
- funkční všechny přepínače.

Zadané údaje nutné pro uskutečnění platby jsou útočníky následně použity k převodu finanční částky. Při využití koupě zboží na inzertních portálech je doporučováno zjistit, zda je nabídkový inzerát zveřejněn ve shodném nebo podobném znění (text, obraz zboží, stejné chyby v textu) i u inzerentů se jménem, které se liší pouze v detailech. V momentě procesu platby je nutná kontrola zobrazené finanční částky určené k úhradě. (115) (116)

Doporučené ochranné mechanismy:

- neposkytovat údaje k platební kartě a nutné pro funkční internetové bankovníctví,
- nezabývat se obsahem emailů, telefonních hovorů a písemných i SMS zpráv nabízejících pomoc v oblasti ohrožení finančních prostředků,
- nezadávat a nepotvrzovat platby na základě telefonické komunikace s neznámou osobou,
- průběžně instalovat aktualizace softwaru PC i mobilního telefonu a nepovolit vzdálený přístup neověřené osobě,
- v případě problémů oslovit banku nebo Českou policii. (117)

Obrázek číslo 11 - Příklad podvodné platební metody

Zdroj: (118)

3.6 Numerická gramotnost

„Gramotnost numerická (z hlediska gramotnosti finanční se to týká především využití matematického aparátu k řešení numerických úloh se vztahem k financím).“ (56, s. 12)

Jedná se o schopnost využít poznatky z oblasti práce s tabulkami, grafy, číselnými řadami, údaji a o správné použití matematických operací. Numericky gramotný člověk má schopnost v aktuální situaci aktivně využít matematické informace a myšlenky, které získal. (1) (12)

Škvára uvádí toto: „*Numericky gramotné jednání zahrnuje zvládnutí situace nebo řešení problému v kontextu skutečného života...*“ (1, s. 129)

Na základě numerické gramotnosti jsou za využití matematických operací řešeny konkrétní situace. Při řešení musí být vymezen matematický problém a po uplatnění správného matematického postupu následuje vyhodnocení řešení a sdělení jeho výsledku.

Oblasti situací:

- práce – vyplňování tiskopisů a výpočty (například objednávky, rozpočty, tabulky, mzdy, harmonogramy, grafy),
- vzdělávání – vyšší úroveň matematických znalostí,
- společnosti a různých komunit – například porozumění a aplikace výsledků výzkumů a statistických dat,
- vlastní osoby a rodiny člověka – například peníze, rozpočty, ceny (porovnávání), sportovní výsledky, půjčky, výpočty úroků. (96)

„*Úrok je odměna za dočasnou ztrátu kapitálu, za riziko spojené se změnami tohoto kapitálu (inflaci) a za nejistotu, že kapitál nebude splacen v dané lhůtě a výši.*“ (1, s. 130)

Jedná se o sumu, kterou kromě poskytnuté částky – jistiny, úvěrovaný (dlužník) uhradí úvěrujícímu (věřiteli). Výše úroku je stanovena nominální úrokovou sazbou (mírou) uvedenou v procentech, která závisí na době trvání, výši a rizika půjčky. Snížením o míru inflace je stanovena reálná úroková sazba (míra). Vzorec pro výpočet úroku: $(\text{jistina} \times \text{sazba} \times \text{čas}) / 100$ (1) (84)

Úroková sazba podle časového úseku, který určuje pravidelné připsání úroků po uplynutí úrokového období:

- per annum – p. a. – roční
- per semestrum – p. s. – pololetní
- per quartale – p. q. – čtvrtletní
- per mensem – p. m. -měsíční
- per dies – p. d. – denní

Typy úročení:

- jednoduché – úročí jen jistina,
- složené – v dalším období se úročí součet jistiny a připsaných úroků. (1) (84)

„RPSN je roční procentní sazba nákladů za úvěr, či půjčku) úrok p. a. + další poplatky a výdaje s úvěrem spojené.“ (85) Podle zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru musí být hodnota RPSN k dispozici při uzavírání smlouvy o úvěru bankovním i nebankovním sektorem. Na jeho základě je možno odvodit výhodnost úvěru. Vyjadřuje se v procentech a v porovnání úrokem je jeho sazba vyšší (započtené poplatky spojené například s uzavřením a správou úvěru). (85) (86)

Obrázek číslo 12 - Vzorec pro výpočet RPSN

$$\sum_{k=1}^m C_k(1+X)^{-tk} = \sum_{l=1}^{m'} D_l(1+X)^{-sl}$$

Zdroj: vlastní zpracování dle (95)

X → roční procentní sazba nákladů,

M → číslo posledního čerpání,

K → číslo čerpání, proto $1 \leq k \leq m$,

C_k → částka čerpání k,

t_k → je interval vyjádřený v letech a zlomcích roku mezi datem prvního čerpání a datem každého následného čerpání, proto $t_1 = 0$,

m' → číslo poslední splátky jistiny nebo nákladů,

l → číslo splátky jistiny nebo nákladů,

D_l → výše splátky jistiny nebo nákladů,

s_l → interval vyjádřený v letech a zlomcích roku mezi datem prvního čerpání a datem každé splátky jistiny nebo nákladů. (95)

3.7 Právní gramotnost

„Gramotnost právní (jako orientace v právním systému, přehled o právech a povinnostech a také možnostech, kam se obrátit o pomoc)“ (56, s. 12)

Právní gramotnost je nutná při rozhodování v oblasti finančních transakcí. Tato rozhodnutí jsou doprovázena právními dokumenty a právními důsledky. Lidé, kteří řeší neschopnost splácet, nezvládají vyhodnotit a porovnat nabízený produkt a následné právní důsledky. (55) Pokud má být člověk právně gramotný je nutné, aby alespoň v základní rovině orientoval v platných právních normách. Večeřa a Urbanová uvádí, že: „*Právní vědomí jako psychologický projev práva tvoří zprostředkující článek mezi objektivním právem a právním chováním a jednáním*“, (64, s. 225)

Právní řád

Právní řád zahrnuje všechny právní předpisy České republiky. Jejich právní důležitost je patrná z uspořádání v pyramidě.

Obrázek číslo 13 - Právní řád České republiky

Zdroj: vlastní zpracování dle (65)

Spirit vymezuje právo jako „*soubor pravidel chování, vytvořený státem v určité zvláštní normě.*“ (66, s. 13) Stát si může jejich dodržování vynutit, protože jsou pro všechny obecně závazná. (66)

Dělení práva:

„*A. právo veřejné a soukromé – podle předmětu a metody právní úpravy;*

B. právo hmotné a procesní – strukturace podle účelu právní úpravy;

C. právo mezinárodní a vnitrostátní – jde o vztah dvou právních systémů.“ (66, s. 37)

3.7.1 Právo veřejné

Řeší vztahy mezi státem a právnickou osobou nebo fyzickou osobou. Stát, který představuje veřejnou moc vystupuje v nadřazeném postavení. Je založeno na nerovnosti účastníků.

Správní právo

Upravuje vztahy v oblasti organizace, činnosti a výkonu veřejné správy. Při ochraně veřejných zájmů využívá úřední moc. Je upraveno více zákony a právními předpisy. Dělí se na obecné, které pracuje s pojmy, hmotné, zabývající se hmotněprávními náležitostmi v různých oborech činnosti veřejné správy (školství, správa dopravy) a procesní, které upravuje organizaci a rozhodování správních úřadů a správní řízení. (67)

Finanční právo

Řeší na základě zákona o státním rozpočtu a dalších příslušných zákonů oblast státní finanční činnosti. Jde, jak uvádí Bakeš o „*soubor právních norem, které upravují finanční vztahy vznikající v procesu tvorby, rozdělování a používání peněžní masy a jejich částí.*“ (68, s.12) Do obecné části finančního práva patří všechny obecné poznatky (vztahy ve finanční činnosti a jejich, práva a povinnosti...). Zvláštní část se zabývá právními úpravami v oblasti financí (veřejné rozpočty, finanční trhy, daně, úvěry, fondy, měna, devizy, poplatky...). (68)

Trestní právo

Vychází z trestního zákona a trestního řádu. V případě, že řeší trestní zodpovědnost, jedná se o trestní právo hmotné. Trestní právo procesní vymezuje postup trestního procesu. (66)

Ústavní právo

Je základním právem, které je dáno Ústavou České republiky, Listinou základních práv a svobod a dalšími platnými ústavními zákony. Vychází z něj všechny právní obory, které jsou součástí systému práva České republiky. Ústava byla vydána jako zákon číslo 1/1993Sb., Ústava České republiky a jsou v ní obsaženy právní normy, které se týkají organizace a činnosti státu, vztahu státu ke společnosti, jednotlivcům a dalším státům a zahrnuje vyjádření cílů a hodnot státu. Stanovuje moc zákonodárnou (legislativní, vydává zákony a nemění rozhodování soudů) – Parlament České republiky, výkonnou (exekutivní, vykonává zákony) – prezident a vláda a soudní (vykládá zákony) - Ústavní soud a soustava dalších soudů. Všechny tyto složky jsou v rovnováze. (66) (69) (70) Parlament České republiky se skládá ze Senátu (81 senátorů) a Poslanecké sněmovny (200 poslanců). Mandát člena poslanecké sněmovny (věk od 21 let) a Senátu (věk od 40 let) České republiky získává občan, který byl zvolen voliči v příslušných volbách. Do Poslanecké sněmovny se konají volby v intervalu 4 roky, v Senátu se mění vždy 1/3 po dvou letech. Volební období senátora je 6 let. Prezident České republiky zastupuje stát

navenek, získává mandát na 5 let a může být zvolen jen dvakrát za sebou.

Vláda České republiky je tvořena předsedou (jmenován prezidentem, místopředsedy vlády a jednotlivými ministry (vybírání je předseda a řízením pověřuje prezident). Soudy vykonávají svoji činnost v návaznosti na platné právní normy. Soudce jmenuje prezident republiky.

Soustava soudů:

Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, Vrchní soud, Krajské soudy, Okresní soudy.

Ústavní soud zabezpečuje dohled nad Ústavou a ústavními zákony. (70) (71)

Ústava

- Preambule
- HLAVA PRVNÍ – Základní prohlášení
- HLAVA DRUHÁ – Moc zákonodárná
- HLAVA TŘETÍ – Moc výkonná
 - Prezident republiky
 - Vláda
- HLAVA ČTVRTÁ – Moc soudní
 - Ústavní soud
 - Soudy
- HLAVA PÁTÁ – Nejvyšší kontrolní úřad
- HLAVA ŠESTÁ – Česká národní banka
- HLAVA SEDMÁ – Územní samospráva
- HLAVA OSMÁ – Přejícná a závěrečná ustanovení (71)

3.7.2 Právo soukromé

Je dáno rovnoprávným vztahem soukromých osob. Subjekty mají shodné postavení. Vztah mezi nimi je upravován smlouvou nebo dohodou. (66)

Občanské právo

Upravuje „*majetkové vztahy fyzických a právnických osob, majetkové vztahy mezi nimi a státem, vztahy vznikající z výsledků duševní tvořivé činnosti, včetně vztahů vyplývajících z práva na obranu osobnosti.*“ (66, s. 42) a řeší ho zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník a Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012 byl vyhlášen ve Sbírce zákonů a je platný od 22. března 2012 s účinností od 1. ledna 2014.

Nahrazuje zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, přebírá některá ustanovení právních předpisů, které jeho vydání ruší. Sjednocuje občanskoprávní a obchodněprávní vztahy do jednoho dokumentu, řeší oblast soukromého práva. Garantuje ochranu slabší smluvní strany (například ochrana spotřebitele).

Vychází z demokratické tradice práva České republiky a respektuje principy soukromého evropského práva.

Občanský zákoník:

- Část první – Obecná část (§ 1 - § 654)
- Část druhá – Rodinné právo (§ 655 - § 975)
- Část třetí – Absolutní majetková práva (§ 976 - § 1720)
- Část čtvrtá – Relativní majetková práva (§ 1721 - § 3014)
- Část pátá – Ustanovení společná, přechodná a závěrečná (§ 3015 - § 3079)
- Díl dva – Závěrečná ustanovení (§ 3080 - § 3081). (97)

Dědické právo začíná být využíváno v okamžiku smrti osoby – zůstavitele. Na jeho základě je řešen majetek (práva i povinnosti), který zůstavitel vlastnil v době smrti. Dědic může obdržet celý majetek nebo (v případě více dědiců) jen jeho díl. Mezi dědice patří fyzické a právnické osoby. V případě, že není dohledaný dědic, přechází dědictví na stát. Dědic má právo v době konání dědického řízení dědictví přijmout i odmítnout nebo se dědictví vzdát ve prospěch jiných dědiců. Dědit je umožněno na základě dědické smlouvy, která je vícestranným právním aktem a má nejsilnější účinnost. Zůstavitel může sám nebo formou notářského zápisu sepsat o celém nebo části majetku závěť. V případě, že nemá využit ani jeden ze způsobů, proběhne dědictví ze zákona, které vychází z rozdělení dědiců do šesti dědických skupin. Zůstavitel má možnost budoucí dědice vydědit z důvodů daných zákonem. (69) (87)

Rodinné právo upravuje vztahy mezi rodinnými příslušníky a náhradní rodinnou výchovu. Jmění manželů je řešeno na základě zákonném nebo smluvním, režimu vycházejícího z rozhodnutí soudu a režimu, který je založen na odděleném jmění manželů. (69) (87)

Právo závazkové řeší vztahy mezi věřitelem a dlužníkem. Na základě závazkového práva má věřitel právo na pohledávku a dlužník povinnost dluh splatit. Důvodem vzniku závazků jsou nejčastěji závazky ze smluv, nebo vznikají na základě protiprávního činu jako náhrada škody a z důvodu zákona. Závazky zaniknou, pokud dojde ke splnění závazku, dohodou, započtením, splynutím, prominutím, výpovědí, odstoupením od smlouvy, nemožností plnění prokázanou dlužníkem, smrtí při závazku vázaného k osobě dlužníka nebo věřitele. (69) (87)

Základem vlastnického (věcného) práva je vztah osoby k věci, který je uznáván i osobami bez vzájemného právního vztahu. Vlastník může s vlastněnou věcí při dodržení zákonů nakládat jakýmkoli způsobem, ale nesmí porušovat práva jiných osob. V případě, že někdo jeho věc neoprávněně zadržuje, může vlastník podat žalobu. Věcné právo má spojitost s právem trestním, správním a občanským. Osoba může vlastnit věc na základě vlastnictví, práva k cizím věcem, správy cizího majetku a předkupního práva. Zisk a převedení vlastnického práva je umožněno na základě smlouvy, při dědickém řízení, na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci (například vyvlastnění) a v případech daných zákonem (například rybolov). (87)

Právo na ochranu osobnosti je dáno Listinou základních práv a svobod, zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů a dalšími zákony. Jedná se o právo všech osob na ochranu soukromí a osobního života a ochranu osobních údajů. (87)

Obchodní právo „*Obchodní právo je soubor zvláštních právních norem, které upravují postavení podnikatelů, podmínky, za kterých mohou podnikatelskou činnost vykonávat, zvláštnosti závazkových vztahů, do kterých vstupují, a některé vztahy, které s podnikáním souvisejí.*“ (88, s. 8) Zdrojem obchodního práva je zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a další platné zákony. Obchodní společnosti jsou zakládány z důvodu předpokládaného zisku. Jejich vznik je datován zápisem a zánik dnem výmazu z Obchodního rejstříku. Před jejich zápisem je potřeba uzavřít zakladatelskou nebo společenskou smlouvu. (88)

Dělení obchodních společností:

Veřejná obchodní společnost, která se skládá z minimálně dvou osob. Ty ručí společně a nerozdílně za závazky, které společnost má. V oblasti práva je respektován obsah smlouvy. Statutární orgán sdružuje všechny společníky. (89)

Akciovou společností je možno založit jen jednou osobou právnickou nebo alespoň dvěma fyzickými. Základní jmění této společnosti je tvořeno akciemi. Počet vlastněných akcií vyjadřuje podíl jejich majitele na základním kapitálu společnosti. Osoba, která je majitelem akcií (akcionář) neručí majetkem za závazky společnosti, za ty ručí celým majetkem akciová společnost sama. Základní kapitál je dán částkou 2 000 000 Kč. (89)

U vzniku společnosti s ručením omezeným může být právnická i fyzická osoba stačí jen jeden člověk. Základní kapitál je vytvořen z vkladů společníků. Ti ručí za závazky společnost do výše nesplacených vkladů. Nejvyšší orgán se nazývá valná hromada, výkonnou moc má jednatel. Dalším orgánem je dozorčí rada. (89)

Komanditní společnost tvoří osoby, jejichž ručení za závazky je společné a nerozdílné do výše neuhrazeného vkladu – komanditisté a komplementáři, kteří mají stanoveno ručení neomezené. Pokud není ve společenské smlouvě zapsán jiný údaj, vystupují všichni komplementáři jako statutární orgán společnosti. (89)

Družstva představují organizace založené a vlastněné skupinou nejméně tří osob, provozujících činnost družstva. Cílem družstva je zajistit užitek členům, zisk není primární. Všichni členi zajišťují kapitál formou příspěvků a svým majetkem neručí. Orgány družstva jsou členská schůze, kde má každý člen jeden hlas a představenstvo. (89) (90)

Podnikatel je osoba zapsaná v obchodním rejstříku a samostatně plynule konající danou činností. Jeho cílem je dosáhnout zisk. (89)

Podnikání je samostatná činnost osoby, která dosáhla věk osmnáct let. Cílem této aktivity je zisk, který je vázán na jméno a účet podnikatele. (89)

3.7.3 Právo se smíšenou povahou

Obsahuje právní předpisy z oblasti veřejného soukromého práva. Zahrnuje právo pracovní, které vychází ze zákoníku práce. Upravuje práva a povinnosti vzhledem ke konané práci. Individuální pracovní právo zahrnuje vztahy, mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem a chrání jednotlivce. Pokud se jedná o vztah mezi zaměstnavatelem a odborovou organizací, sdružením zaměstnanců, jde o pracovní právo kolektivní. Pracovní právo řeší také vztahy, které mají souvislost s trhem práce. (66) (72)

Pracovní poměr je pracovněprávní vztah, který je zahájen na základě jmenování obsahu nebo uzavřené pracovní smlouvy. Pracovní smlouva musí být uzavřena písemnou formou a musí v ní být uveden den nástupu (jmenování) do práce, její druh a místo, kde bude provozována. Zaměstnanec musí dostat písemné informace o názvu a adrese zaměstnavatele, dovolené, mzdě a jejím vyplácení, o rozvržení pracovní doby a výpovědi. Pokud je pracovní poměr sjednán na dobu neurčitou, je ukončen výpovědí, dohodou o jeho rozvázání nebo lze okamžitě zrušit v případě doby určité. Poměr ve zkušební době jde ukončit bez udání důvodu. Pro obě strany je nejjednodušší ukončení dohodou. Výpověď je podávána písemnou formou jednou stranou, kdy ji druhá strana musí převzít, Zaměstnavatel musí v tomto případě respektovat zákoník práce, ale zaměstnanec není povinen důvod zveřejnit.

Okamžité zrušení nastane v případě porušení právních předpisů (úplatky). Zaměstnanec může vykonávat práci i na dohodu o provedení práce nebo o pracovní činnosti. (73) (74)

- Právo hmotné zahrnuje práva a povinnosti osob, které jsou v právním vztahu a jsou v něm řešena i pravidla jejich vzájemného chování. (66)
- Právo procesní je využíváno při porušení hmotného práva. (66)
- Právo vnitrostátní – jeho normy jsou používány na území daného státu, kde jsou využívány k řešení právních vztahů mezi jednotlivými subjekty. (66)
- Právo mezinárodní se zabývá vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi nebo vztahy vzájemnými. (66)

3.7.4 Ochrana spotřebitele

Spotřebitel je dle § 2 „*fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.*“ (91)

Prodávající je dle § 2 vymezen jako „*podnikatel, který spotřebiteli prodává výrobky nebo poskytuje služby.*“ (91)

Řešení sporů, které vznikají na základě vztahu mezi spotřebitelem a prodávajícím z důvodu nízké informovanosti jedné ze zúčastněných smluvních stran je uskutečňováno na základě zákona č. 89/20012 Sb., občanský zákoník a zákona č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele a jeho novel. Jeho rozšířením prostřednictvím zákona č. 36/2008 Sb., bylo ošetřeno užívání nekalých, klamavých a agresivních obchodních praktik. V oblasti zákazů se zakazuje diskriminovat spotřebitele, vyvážet a dovážet, prodávat, darovat a nabízet výrobky, které jsou nebezpečné z důvodu možné podoby s potravinami a výrobky určené k humanitárním účelům. (91) (92)

Pokud bude stoupat úroveň finanční gramotnosti obyvatel, začnou spotřebitelé využívat ve zvýšení míře práva, která mají. Ze strany státu jsou využívány dvě skupiny nástrojů sloužících k ochraně spotřebitele:

- legislativní – jedná se o přesné vymezení podmínek podnikání, existenci rejstříků podnikatelů v prostředí finančního trhu, formu a obsah smlouvy, chování prodejců, možnost uplatnění záruky a garance, cenovou regulaci a další nástroje dané zákony a právními normami,
- nelegislativní – poskytování nezávislých informací a garance poskytování aktivit ve finanční oblasti dostupnou cestou, možnost využití právní porady bez nutnosti úhrady. (93)

Dohled nad ochranou spotřebitele v případě finančního trhu vykonává Česká národní banka, která u institucí určených zákonem řeší příjmy a šetří podání stížností a podnětů. (94)

Spory v oblasti prodeje a poskytování služeb je kompetentní řešit Česká obchodní inspekce, která „kontroluje a dozoruje právnické a fyzické osoby, které prodávají nebo dodávají výrobky na vnitřní trh, poskytují služby, poskytují spotřebitelský úvěr nebo provozují tržiště.“ (94)

3.8 Finanční vzdělávání

„Finanční vzdělávání je klíčový nástroj pro boj se zadlužením spotřebitelů a domácností, eliminací jejich předlužení, snížení počtu exekucí a insolvenčních řízení a jiných negativních jevů.“ (63, s. 4)

Finanční vzdělávání je celoživotní proces. Jeho cílem je finančně gramotný jedinec. (17)

Proces vzdělávání se v současné etapě vývoje stává globálním a státy se v závislosti na svém ekonomickém rozvoji snaží o zřízení co nejlepšího systému vzdělávání. Tyto systémy se ale mezi sebou odlišují z důvodu tradic typických pro různé státy. Na základě výše úrovně dosaženého vzdělávání je snižována míra nezaměstnanosti. U člověka s ukončeným vyšším vzděláváním je možnost očekávat využití získaných znalostí, dovedností a informací a na základě toho i zisk vyššího příjmu. (120)

Severová uvádí sedm úrovní vzdělávání daných mezinárodní klasifikací (ISCED – International Standard Classification of Education).

- „Preprimární vzdělávání“ – ISCED 0 – zahrnuje žáky předškolního věku
- „Základní vzdělávání – primární“ – ISCED 1 – I. stupeň základní školy
 - „nižší sekundární“ – ISCED 2 – do ukončení povinného vzdělávání
- „Vyšší sekundární vzdělávání“ – ISCED 3 – střední školství a rekvalifikační kurzy
- „Postsekundární vzdělávání“ – ISCED 4 – nástavbové studium, rekvalifikační kurzy
- „Terciální vzdělávání – První stupeň terciálního vzdělávání“ – ISCED 5 – studium na vyšších odborných školách, bakalářské a magisterské
 - „Druhý stupeň terciálního vzdělávání“ – ISCED 6 – doktorské studium (51, s. 37, 38)

Struktura finančního vzdělávání se v České republice aktuálně opírá o Národní strategii finančního vzdělávání 2.0, která reflektuje odlišný přístup ve vzdělávání žáků a dospělých a diferencuje dva pilíře struktury finančního vzdělávání, které odlišují počáteční vzdělávání a další vzdělávání. Počáteční finanční vzdělávání zajišťuje zejména stát prostřednictvím

předškolního, základního a středního vzdělávání, přičemž garantem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy za odborné podpory Ministerstva financí. Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 uvádí základní principy finančního vzdělávání:

- „*objektivita*“ (informace jsou žákům předávány bez subjektivního hodnocení, přičemž nedochází k zatajování podstatných informací),
- „*nezávislosti*“ (oddělení finančního vzdělávání od marketingu),
- „*odbornosti*“ (je garantována správnost obsahu a dostatečné pedagogické a odborné schopnosti učitelů),
- „*zacílení*“ (použité nástroje a způsoby finančního vzdělávání jsou přiměřené cílové skupině a respektují zejména její komunikační potřeby). (20, s. 5)

3.8.1 Standard finančního vzdělávání

Standard finanční gramotnosti, vydaný Ministerstvem financí k roku 2017, definuje cílovou úroveň finanční gramotnosti pro žáky základních a středních škol. Revize Standardu finanční gramotnosti z roku 2007 byla realizována na základě:

- dokumentů celosvětové sítě pro finanční vzdělávání (INFE),
- klíčových kompetencí finanční gramotnosti 15-18 ti letých a dospělých při Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD),
- slovenského standardu,
- nových skutečností nastalých na finančním trhu, vyšší vyspělosti žáků a většími zkušenostmi s výukou finanční gramotnosti.

Revidovaná verze Standardu finanční gramotnosti obsahuje více informací o bezhotovostním placení, kritickém posouzení nabídky služeb a zboží, úročení, ochraně osobních údajů, zabezpečení na stáří, sestavení rozpočtu, porovnání majetků a závazků, rizicích půjček, důsledcích nesplácení a o možnostech řešení zadlužení. Standard finanční gramotnosti vymezuje konkrétní oblasti vzdělávání, obsah učiva a výstupy ve formě znalostí pro žáky základní školy. Vychází z nich závazný dokument pro tvorbu školních vzdělávacích programů jednotlivých základních škol – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. (61)

Znění standardu uvádí Příloha číslo 1.

3.8.2 Národní strategie finančního vzdělávání

Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 byla schválena vládou v lednu 2020 usnesením č. 30/2020.

Jedná se o:

- strategický dokument, který vytyčuje finančního vzdělávání,
- zpracována Ministerstvem financí,
- nahradila dosavadní strategii z roku 2010.

Cílem této strategie je vytvoření takových podmínek, které povedou ke zvyšování úrovně finanční gramotnosti obyvatel České republiky. Odpovídající úroveň finanční gramotnosti je efektivní prevencí před exekucemi, lichvou, chudobou a dalšími sociálními problémy. Revidovaná verze obsahuje rozšíření záběru finančního vzdělávání o konkrétní skupiny dospělé populace. K cíli zvýšení kvality finančního vzdělávání v České republice by měl přispět i nově vznikající Národní registr projektů finančního vzdělávání, který obsahuje projekty splňující Principy finančního vzdělávání – objektivitu, nezávislost, odbornost a zacílení. (20)

3.8.3 Rámcové vzdělávací programy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo k roku 2021 revidovaný Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Finanční gramotnost je zmíněna u vzdělávací oblasti Člověk a společnost, která dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání *„přispívá také k rozvoji finanční gramotnosti a k osvojení pravidel chování při běžných i rizikových situacích a při mimořádných událostech“*. (62, s. 56)

4 Vlastní práce

Ve vlastní práci je představena metodika testového šetření, jsou analyzovány jednotlivé položky testu a zjištěné výsledky jsou diskutovány.

4.1 Výzkumný soubor

V následující podkapitole bude charakterizován výzkumný soubor. Respondenti – žáci devátého ročníku – byli pro účely výzkumu rozděleni do dvou skupin. První skupina je vzdělávána v Základní škole a mateřské škole Msgre B. Staška Domažlice podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, jehož výstupy žáci naplňují. V této skupině je 51 respondentů.

Druhou skupinu tvoří žáci s lehkým mozkovým postižením (LMP), kteří se vzdělávají ve dvou školách zřízených podle §16 odst. 9 školského zákona a naplňují minimální úrovně očekávaných výstupů daných Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Jedná se o Základní školu praktickou Domažlice a o základní školu, jež je součástí Základní školy a Odborné školy Horšovský Týn. Jelikož každá z těchto škol vzdělává ve svých ročnících nízký počet žáků, byli tito respondenti sloučeni do skupiny „Skupina žáků s LMP“. Všichni tito žáci prošli vyšetřením ve školské poradenském zařízení, kde byla určena jejich diagnóza. V této druhé skupině se nachází 25 respondentů.

Před zahájením testového šetření byly obě skupiny respondentů ve shodě s etickými principy výzkumu poučeny o účelu zpracování poskytnutých dat a o tom, že žáci mohou z výzkumu kdykoli odstoupit.

4.2 Test finanční gramotnosti

Pro sběr dat byl použit tištěný test – Test finanční gramotnosti vlastní konstrukce. Příloha číslo 2. Test má deset položek, zkoumajících základní kompetence z oblasti finanční gramotnosti, jejichž osvojení je možné u respondentů z devátých ročníků očekávat. (121) (4) Jednotlivé položky testu byly pro účely vyhodnocení bodovány. Celkem mohl respondent získat deset bodů, přičemž položky byly bodovány následujícím způsobem:

- v případě otázek s požadovanou jedinou odpovědí bez nutnosti zdůvodnění byl respondentovi přidělen bod za každou správnou odpověď – jedná se o otázky číslo 5, 7, 8, 9 a 10;
- v případě otázek s více možnými odpověďmi anebo s požadavkem zdůvodnění bylo respondentovi předděleno:
 - 0 bodů za špatnou odpověď,
 - 0,5 bodu za částečně správný výběr nebo za chybějící zdůvodnění,
 - 1 bod za kompletní a správnou odpověď.

V následující kapitole praktické části práce jsou (mimo jiné) komparovány správné a nesprávné odpovědi žáků ze základní školy běžného typu a žáků s LMP. Toto porovnání je realizováno stanovením rozdílu mezi podílem odpovědí obou skupin respondentů. Aby bylo možné zjištěné rozdíly mezi odpověďmi žáky základní školy běžného typu a žáků s LMP jednotným způsobem hodnotit, je stanovena následující hodnoticí škála, prostřednictvím, které jsou zjištěné rozdíly popsány:

- **velmi významný**: rozdíl v odpovědích více než 30 procentních bodů,
 - **významný**: rozdíl v odpovědích 11 až 29 procentních bodů,
 - **nevýznamný**: rozdíl v odpovědích méně než 10 procentních bodů včetně.
- (60)

4.3 Vyhodnocení jednotlivých otázek

4.3.1 Otázka číslo 1

Tato otázka je zaměřena na schopnost žáků stanovit přebytek rodinného rozpočtu s následným určením možnosti jeho využití pomocí porovnání finančních částek.

Může si rodina Veselých naspořit během 6 měsíců na dovolenou za 30 000 Kč?

Urči si výši příjmů (aktiv) a výši výdajů (pasiv) za jeden měsíc. Příjmy si označ kroužkem.

- Nájem + energie 16 000 Kč
- Mzda otce 25 200 Kč
- Nákup potravin, stravování 9 000 Kč
- Životní pojištění 1 500 Kč
- Pojištění domácnosti 200 Kč
- Příjem matky 18 300 Kč
- Zájmové kroužky dětí 800 Kč
- Jízdné + benzín 3 400 Kč
- Nákup oblečení 3 500 Kč
- Příjem za pronájem pozemků 5 000 Kč
- Internet a telefon 1 200 Kč
- Ostatní výdaje 4 800 Kč
- Stavební spoření 1 500 Kč

Příjmy (aktiva): _____

Výdaje (pasiva): _____

Na dovolenou pojedou – nepojedou, protože.....

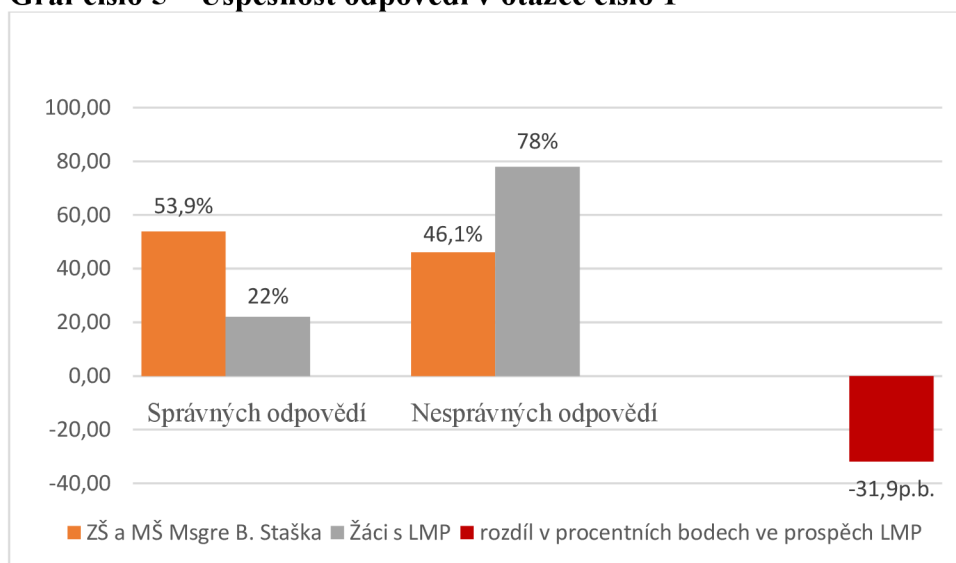
Očekávaná správná odpověď je ve znění, že na dovolenou pojedou, protože našetří 39 600 Kč. To je více než cena dovolené.

Otázka byla do testu zařazena, protože schopnost spravovat rodinný a osobní rozpočet je nutnou součástí finanční gramotnosti. V následující tabulce jsou shrnuty správné a nesprávné odpovědi obou skupin respondentů.

Tabulka číslo 1 – Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 1

Řešená skupina	Správné odpovědi		Nesprávné odpovědi	
	Počet	Procentuální zastoupení v %	Počet	Procentuální zastoupení v %
ZŠ a MŠ Msgre B. Staška	27,5	53,9	23,5	46,1
Žáci s LMP	5,5	22	19,5	78

Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 5 – Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 1

Zdroj: vlastní zpracování

U první otázky bylo zodpovězeno správně 27, 5 správných odpovědí a 23,5 nesprávných odpovědí žáků ZŠ a MŠ Msgre B. Staška. Tuto odpověď vůbec nevedlo 5 žáků. Nejčastější chybou byly numerické chyby ve výpočtech. Úspěšných tedy bylo 53,9 % a neúspěšných 46,1 % respondentů z této skupiny. Ve skupině žáků s LMP bylo 5,5 odpovědí správných, to je 22 % a nesprávných 19,5, to je 78 %. Celkem 9 žáků odpovědělo částečně – provedli výpočet, ale nezdůvodnili svoji odpověď. Jeden žák odpověděl správně.

Komparaci odpovědí žáků dle hodnotící škály je stanoven závěr, že identifikovaný rozdíl 31,9 procentního bodu je **velmi významný** v neprospěch žáků s LMP.

4.3.2 Otázka číslo 2

Tato otázka se zaměřuje na povědomí žáků o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Kolik hodin může Jana odpracovat, pokud ji zaměstnavatel zaměstná na dohodu o provedení práce (DPP) a dá 120 Kč za každou odpracovanou hodinu, aby státu nevznikly nároky na odvody.

Odpověz a uveď celý výpočet:

Očekávána byla odpověď, že Jana může odpracovat celkem maximálně 83 hodin za měsíc. Je tomu tak proto, že v případě DPP platí pravidlo, podle kterého do výdělku 10 000 Kč za měsíc neodvádí odvody zaměstnanec ani zaměstnavatel.

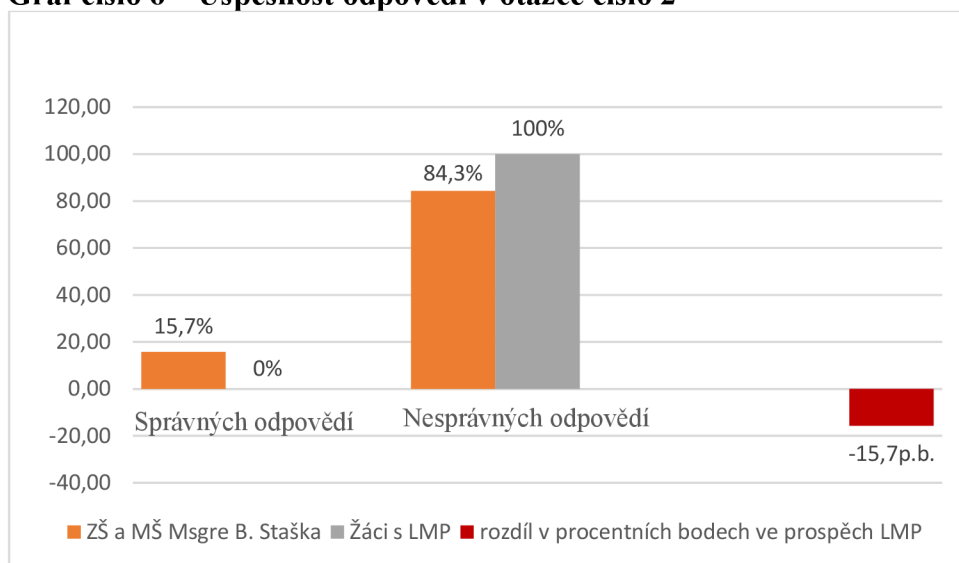
Otázka byla do testu zařazena, protože žáci by měli disponovat znalostmi o různých typech pracovních poměrů, do kterých se mohou v budoucnu dostat. DPP bývá obvykle první formou pracovněprávního vztahu, do kterého se žák ve svém životě dostává, jelikož je typická pro různé brigády a sezónní práce.

Tabulka číslo 2 – Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 2

Řešená skupina	Správné odpovědi		Nesprávné odpovědi	
	Počet	Procentuální zastoupení v %	Počet	Procentuální zastoupení v %
ZŠ a MŠ Msgre B. Staška	8	15,7	43	84,3
Žáci s LMP	0	0	25	100

Zdroje: vlastní zpracování

Graf číslo 6 – Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 2

Zdroj: vlastní zpracování

U druhé otázky bylo zodpovězeno správně 8 správných odpovědí a 43 nesprávných odpovědí žáků ZŠ a MŠ Msgre B. Staška. Úspěšných tedy bylo 15,7 % a neúspěšných 84,3 % respondentů z této skupiny. Ve skupině žáků s LMP bylo 0 odpovědí správných, to je 0 % a nesprávných 25 to je 100 %. (tedy všichni žáci odpověděli nesprávně).

Komparaci odpovědí žáků dle hodnotící škály je stanoven závěr, že identifikovaný rozdíl 15,7 procentního bodu je **významný** v neprospěch žáků s LMP.

4.3.3 Otázka číslo 3

Tato otázka je zaměřena na povědomí žáků o jejich právech a povinnostech v souvislosti s reklamováním zboží.

Filip šel do obchodu reklamovat sportovní boty, které si zakoupil minulý měsíc. Reklamační nebyla prodejcem přijata z důvodu chybějící krabice (původní obal).

Má prodejce na toto právo?

Ano x Ne *Odpověď zdůvodni*

Očekávaná odpověď byla, podle které na takové jednání prodejce právo nemá, protože reklamační musí být ze zákona přijata i u zboží, které je v neoriginálním obalu. Prodejce tak nemůže odmítnout reklamační zboží jen z toho důvodu, že nebylo k reklamační přijato v původním obalu.

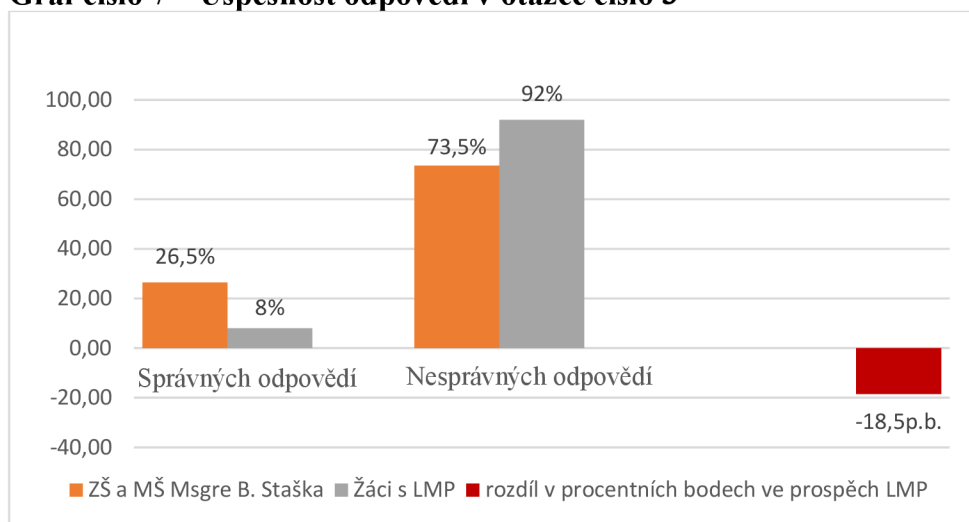
Otázka byla do testu zařazena, protože žáci by si měli být vědomi svých práv a povinností spojených s reklamační. Současně je argument neoriginálním obalem velmi častou taktikou prodejců, jak se nutností přijmout reklamační vyhnout – v tomto kontextu je podstatné, aby žáci byli na takovou eventualitu připraveni.

Tabulka číslo 3 – Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 3

Řešená skupina	Správné odpovědi		Nesprávné odpovědi	
	Počet	Procentuální zastoupení v %	Počet	Procentuální zastoupení v %
ZŠ a MŠ Msgre B. Staška	13,5	26,5	37,5	73,5
Žáci s LMP	2	8	23	92

Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 7 – Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 3

Zdroj: vlastní zpracování

U třetí otázky bylo zodpovězeno správně 13,5 správných odpovědí a 37,5 nesprávných odpovědí žáků ZŠ a MŠ Msgre B. Staška. Úspěšných tedy bylo 26,5 % a neúspěšných 73,5 % respondentů z této skupiny. Ve skupině žáků s LMP byly 2 správné odpovědi, to je 8 % a nesprávných 23 to je 92 %.

Komparací odpovědí žáků dle hodnotící škály je stanoven závěr, že identifikovaný rozdíl 18,5 procentního bodu je **významný** v neprospěch žáků s LMP.

4.3.4 Otázka číslo 4

Čtvrtá otázka je zaměřena na to, zda žáci znají a dokážou vysvětlit rozdíl mezi debetní a kreditní kartou.

Vysvětlí rozdíl mezi debetní a kreditní kartou.

Očekávána byla odpověď, podle které rozdíl mezi debetní a kreditní kartou spočívá v tom, že při provádění platby debetní kartou, jsou používány vlastní peníze, kdežto při platbě kreditní kartou je placeno penězi banky a fakticky si jsou od ní tedy půjčovány.

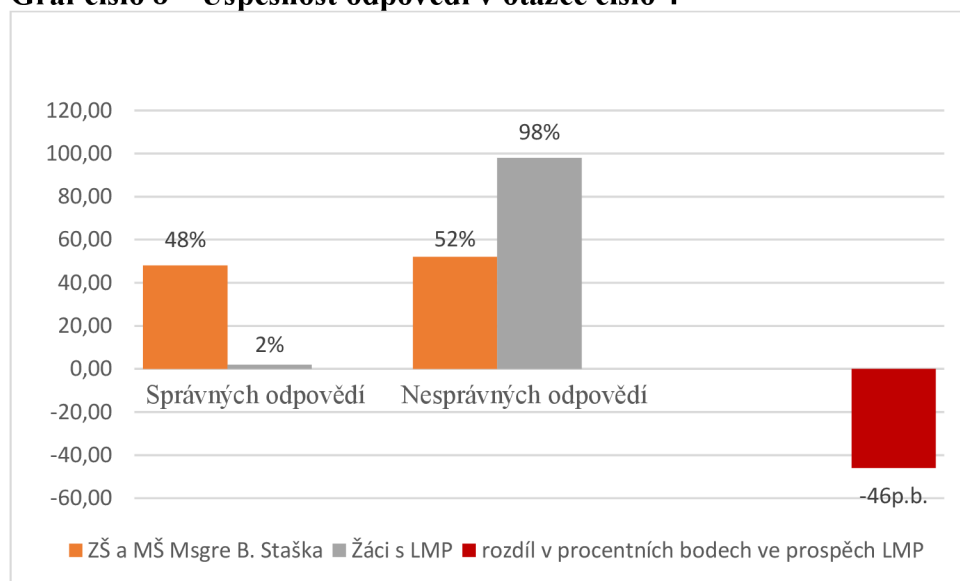
Otázka byla do testu zařazena, protože znalost základních bankovních produktů je nutnou součástí finanční gramotnosti. Žáci by měli být obeznámeni nejen s rozdílem mezi těmito dvěma bankovními produkty, ale i s rizikem, která skýtá používání kreditní karty.

Tabulka číslo 4 – Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 4

Řešená skupina	Správné odpovědi		Nesprávné odpovědi	
	Počet	Procentuální zastoupení v %	Počet	Procentuální zastoupení v %
ZŠ a MŠ Msgre B. Staška	24,5	48	26,5	52
Žáci s LMP	0,5	2	24,5	98

Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 8 – Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 4

Zdroj: vlastní zpracování

U čtvrté otázky bylo ve skupině žáků ZŠ a MŠ Msgre B. Staška identifikováno 24,5 správných odpovědí (48 %) a 26,4 nesprávných odpovědí (52 %). Ve skupině žáků s LMP bylo 0,5 správných odpovědí (2 %) a odpovědí nesprávných 24,5 (98 %).

Komparací odpovědí žáků dle hodnotící škály je stanoven závěr, že identifikovaný rozdíl 46 procentního bodu je **velmi významný** v neprospěch žáků s LMP.

4.3.5 Otázka číslo 5

Pátá otázka se zaměřuje na schopnost žáků pochopit výňatek ze smlouvy o splátkovém kalendáři. Otázka předpokládá znalost pojmu „rozhodčí řízení“.

Filip si půjčil od Martina 10 000 Kč a peníze splácí pomocí splátkového kalendáře. Součástí smlouvy o tomto kalendáři je také toto: *Smluvní strany vylučují případné spory vzniklé z uzavřené smlouvy nebo vzniklé v souvislosti s ní a souhlasí, aby byly projednávány a skončenou platností rozhodnuty v rozhodčím řízení dle novely zákona č.216/1994 Sb. Toto řízení proběhne bez ústního jednání na základě písemných podkladů a dle právního řádu České republiky. Písemnosti budou doručeny na adresy uvedené ve smlouvě. Rozhodcem obě strany určují pana Tomáše Nováka se sídlem Plzeň 3, Nerudova 30, PSČ 320 00, IČO 34657899.*

Zapiš, co tento text pro Filipa znamená, pokud splátkový kalendář nedodrží.

Očekávána byla odpověď, že v případě nedodržení splátkového kalendáře bude spor řešit člověk, jmenovaný v rozhodčí doložce.

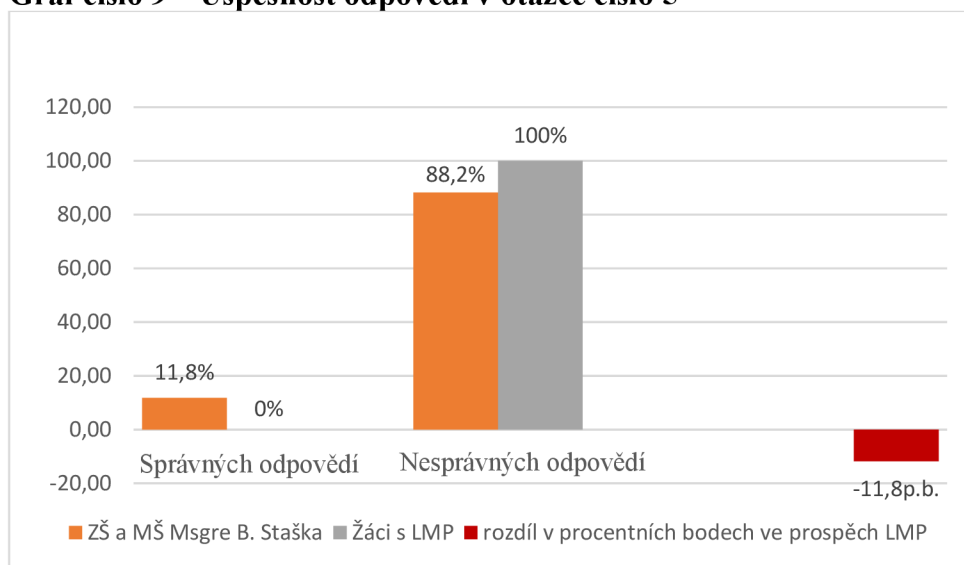
Tato otázka byla do testu zařazena, protože schopnost porozumět znění smluv (včetně základních pojmů, jako je například „rozhodčí doložka“, „rozhodce“ apod.), které člověk uzavírá, je nutnou součástí finanční gramotnosti.

Tabulka číslo 5 – Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 5

Řešená skupina	Správné odpovědi		Nesprávné odpovědi	
	Počet	Procentuální zastoupení v %	Počet	Procentuální zastoupení v %
ZŠ a MŠ Msgre B. Staška	6	11,8	45	88,2
Žáci s LMP	0	0	25	100

Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 9 – Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 5

Zdroj: vlastní zpracování

U páté otázky ve skupině žáků ZŠ a MŠ Msgre B. Staška bylo po zpracování testu identifikováno 6 správných (11,8 %) a 45 nesprávných (88,2 %). Ve skupině žáků s LMP odpověděli všichni respondenti nesprávně.

Komparací odpovědí žáků dle hodnotící škály je stanoven závěr, že identifikovaný rozdíl 11,8 procentního bodu je **významný** v neprospěch žáků s LMP.

4.3.6 Otázka číslo 6

Tato otázka je zaměřena na znalosti žáků týkající se základních náležitostí pracovní smlouvy.

Pracovní smlouva musí kromě osobních údajů vždy obsahovat: (označ správné odpovědi)

- A) logo zaměstnavatele
- B) fotografie zaměstnance pro snadnou identifikaci
- C) druh práce
- D) určený pracovní oděv
- E) den nástupu do zaměstnání
- F) datum dovolené
- G) jasné vymezení pracovních úkonů

Očekávána byla odpověď, že pracovní smlouva musí vždy obsahovat druh vykonávané práce (odpověď C), den nástup do zaměstnání (E) a jasné vymezení pracovních úkonů (G).

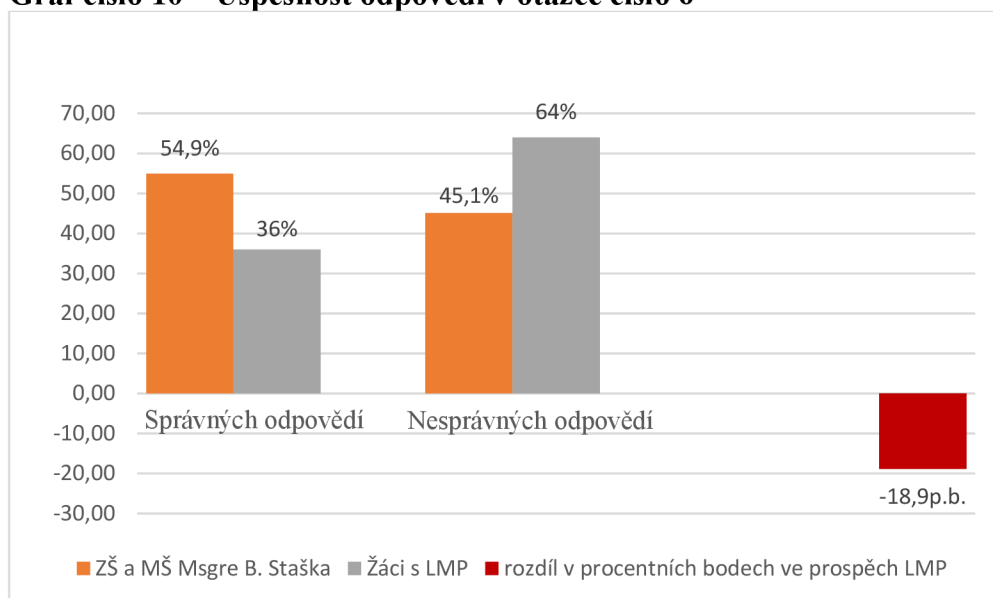
Tato otázka byla do testu zařazena, protože součástí finanční gramotnosti je i znalost pracovního práva v souvislosti s typickými a rizikovými situacemi, do kterých se může jedinec ve svém životě dostat. V následující tabulce jsou shrnuty správné a nesprávné odpovědi obou skupin respondentů.

Tabulka číslo 6 – Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 6

Řešená skupina	Správné odpovědi		Nesprávné odpovědi	
	Počet	Procentuální zastoupení v %	Počet	Procentuální zastoupení v %
ZŠ a MŠ Msgre B. Staška	28	54,9	23	45,1
Žáci s LMP	9	36	16	64

Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 10 – Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 6

Zdroj: vlastní zpracování

U šesté otázky ve skupině žáků ZŠ a MŠ Msgre B. Staška bylo zjištěných 28 správných (54,9 %) a 23 nesprávných (45,1 %). Ve skupině žáků s LMP bylo identifikováno 9 odpovědí správných (36 %) a 16 odpovědí nesprávných (64 %).

Komparací odpovědí žáků dle hodnotící škály je stanoven závěr, že identifikovaný rozdíl 18,9 procentního bodu je **významný** v neprospěch žáků s LMP.

4.3.7 Otázka číslo 7

Sedmá otázka je zaměřena na schopnost žáků posoudit důsledky nákupu vozidla bez technického průkazu.

Filip (21 let) si koupí starou motorku bez technického průkazu. Rozhodne se to neřešit, motorku nepřihlásí ani nepojistí. Jednoho dne nevěnuje pozornost řízení a poškodí luxusní vozidlo a způsobí velkou škodu. Celá situace je zdokumentována a obeznámena policie. Co Filipovi hrozí a co ho čeká...?

Očekávána byla odpověď ve smyslu, že Petrovi hrozí vysoká pokuta ze strany Policie České republiky, a navíc je pravděpodobné, že po něm bude pojišťovna vymáhat zaplacení plnění za poškozené luxusní vozidlo.

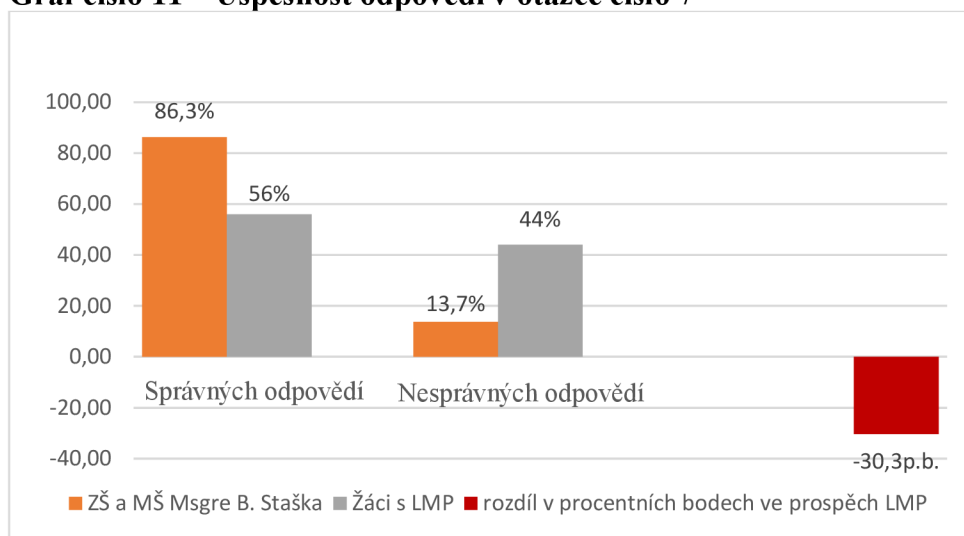
Otázka byla do testu zařazena, protože finanční gramotnost zahrnuje v širším kontextu i oblast společenské odpovědnosti. Jedná se o problematiku, která je součástí situačního kontextu finanční gramotnosti, který předpokládá znalost typických rizikových i obvyklých situací. Do této oblasti spadá i povědomí o zákonných náležitostech, spojených s vlastnictvím a provozem vozidla.

Tabulka číslo 7 – Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 7

Řešená skupina	Správné odpovědi		Nesprávné odpovědi	
	Počet	Procentuální zastoupení v %	Počet	Procentuální zastoupení v %
ZŠ a MŠ Msgre B. Staška	44	86,3	7	13,7
Žáci s LMP	14	56	11	44

Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 11 – Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 7

Zdroj: vlastní zpracování

Sedmou otázku zodpovědělo správně 44 žáků (86,3 %) a nesprávně 7 žáků (13,7 %) ze skupiny respondentů ze ZŠ a MŠ Msgre B. Staška. Ze skupiny žáků s LMP zodpovědělo tuto otázku správně 14 (56 %) a nesprávně 11 respondentů (44 %).

Komparací odpovědí žáků dle hodnotící škály je stanoven závěr, že identifikovaný rozdíl 30,3 procentního bodu je **velmi významný** v neprospěch žáků s LMP.

4.3.8 Otázka číslo 8

Tato otázka je zaměřena na schopnost žáků uvědomit si případné finanční následky nezodpovědného chování.

Filipovi je 16 let. Chtěl ušetřit a nekoupil si jízdenku do MHD. Chytil ho revizor, ale Filip odmítl zaplatit pokutu na místě. Písemné upomínky ze schránky schovával, aby je nenašli rodiče, ale jinak na ně nereagoval (nic nezaplatil). Co se stane až dovrší 18. narozenin?

Očekávána byla odpověď ve znění, že Filipovi hrozí exekuce. V souvislosti s tím, že roku 2021 byl přijat vládní návrh, podle kterého exekutoři mohou vymáhat tzv. dětské dluhy pouze do výše odpovídající jmění dlužníka, které měl k datu nabytí svéprávnosti, by Filip za vzniklý dluh odpovídal do výše svého jmění ke dni svých 18. narozenin.

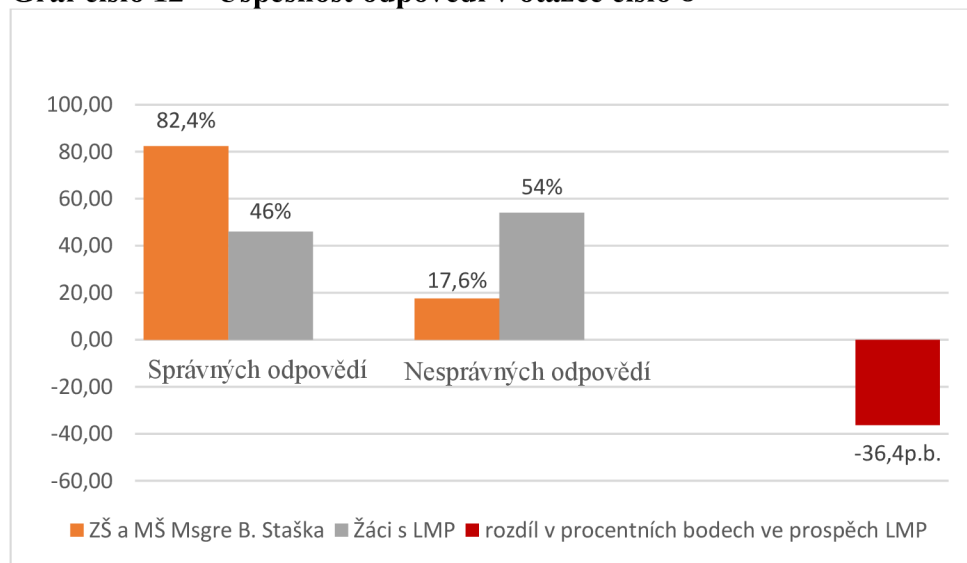
Otázka byla do testu zařazena v souvislosti s tím, že součástí finanční gramotnosti je i schopnost zasadit vlastní konání do kontextu společenské odpovědnosti.

Tabulka číslo 8 – Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 8

Řešená skupina	Správné odpovědi		Nesprávné odpovědi	
	Počet	Procentuální zastoupení v %	Počet	Procentuální zastoupení v %
ZŠ a MŠ Msgre B. Staška	42	82,4	9	17,6
Žáci s LMP	11,5	46	13,5	54

Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 12 – Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 8

Zdroj: vlastní zpracování

Osmou otázku zodpovědělo správně 42 žáků a nesprávně 9 žáků ZŠ a MŠ Msgre B. Staška – procentuálně vyjádřeno bylo zjištěno 82,4 % správných a 17,6 % nesprávných odpovědí. U žáků s LMP bylo 11,5 správných (46 %) a 13,5 nesprávných (54 %) odpovědí.

Komparací odpovědí žáků dle hodnotící škály je stanoven závěr, že identifikovaný rozdíl 36,4 procentního bodu je **velmi významný** v neprospěch žáků s LMP.

4.3.9 Otázka číslo 9

Tato otázka je zaměřena na znalosti žáků z oblasti tzv. bankovní gramotnosti, která je součástí gramotnosti finanční. Konkrétně se jedná o schopnost žáků vypočítat, kolik bude přeplaceno na úvěru v modelovém příkladu.

Janě je 18 let a její úspory jsou pouze 10 000 Kč. Hodil by se jí automobil. Jednoho dne jí kamarád nabídne svůj starý vůz za 30 000 Kč. Jedná s o výhodnou koupi, ale musí ho koupit hned. Rozhodne si tedy 7.7.2021 vzít půjčku na 20 000 Kč.
Kolik celkově Jana přeplatí na úvěru?

Jestliže splatnost činí 30 dnů. Jana se se splátkou o 1 den opozdí a nepožádá o prodloužení splatnosti. Musí tedy dále uhradit 0,1 % z nesplacené jistiny + poplatek 70 Kč za administraci + 400 Kč za neoprávněné využití půjčky. Kolik celkově Jana přeplatí na úvěru?

Očekávána byla odpověď, že Jana přeplatí 6 490 Kč. Postup výpočtu mohl být například následující: $26\,000 + (20\,000 / 100 \times 0,01) + 70 + 400 = 26\,490$ Kč.

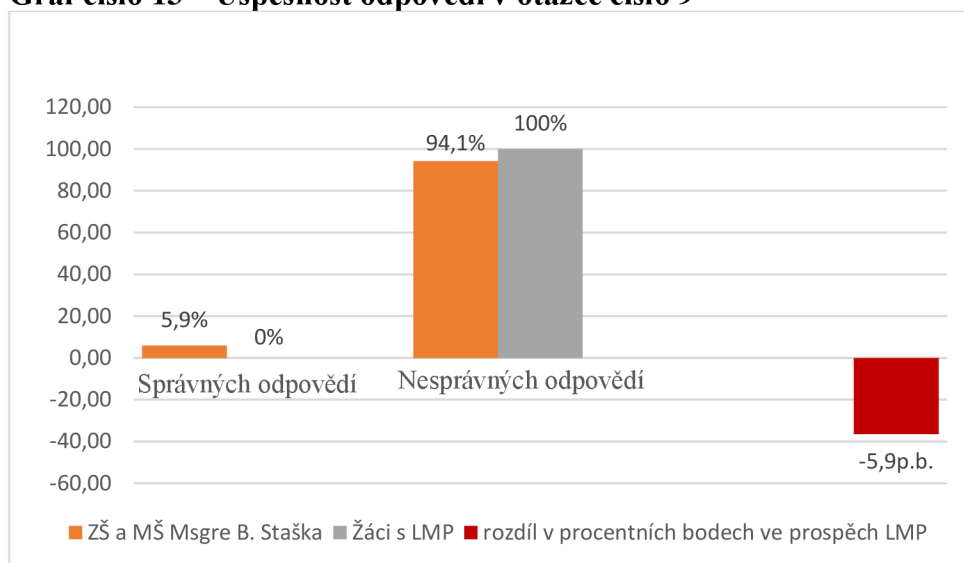
Otázka byla do testu zařazena, protože bankovní gramotnost je podstatnou součástí gramotnosti finanční. Jedinci, kteří nejsou bankovně gramotní, mohou snadněji spadnout do tzv. dluhové pastí.

Tabulka číslo 9 – Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 9

Řešená skupina	Správné odpovědi		Nesprávné odpovědi	
	Počet	Procentuální zastoupení v %	Počet	Procentuální zastoupení v %
ZŠ a MŠ Msgre B. Staška	3	5,9	48	94,1
Žáci s LMP	0	0	25	100

Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 13 – Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 9

Zdroj: vlastní zpracování

Ve skupině žáků ZŠ a MŠ Msgre B. Staška byly po analýze testových odpovědí nalezeny 3 správné odpovědi (5,9 %) a 48 odpovědí nesprávných (94,1 %). Ve skupině žáků s LMP odpověděli všichni respondenti nesprávně.

Komparací odpovědí žáků dle hodnotící škály je stanoven závěr, že identifikovaný rozdíl 5,9 procentního bodu je **nevýznamný** v neprospěch žáků s LMP.

4.3.10 Otázka číslo 10

Tato otázka je zaměřena na schopnost žáků orientovat se v obecné problematice pracovněprávních vztahů a vlastního konání v jejich rámci.

Evě bylo 18 let. Začala pracovat v malé restauraci bez smlouvy. Zaměstnavatel Tomáš Veselý jí dal podepsat tuto blankosměnku. Blankosměnku jí dal jako pojistku, pokud by například rozbila talíře nebo ztratila vybranou hotovost. Napište, jaká jí hrozí rizika při takto podepsané směnce, pokud by byla Tomášem Veselým zneužita.

Domažlice		30.červen 2021	
<small>Místo a datum vystavení (měsíc slovy)</small>		<small>Měna</small> Kč	<small>Částka</small> 10000
Za tuto směnku zaplatím		30. červen 2021	
<small>na řad (komu)</small> Tomáš Veselý		<small>Údaje splatnosti (měsíc slovy)</small>	
<small>Částka slovy</small>			
<small>Splatnost v (místo placení) u (domicil)</small> Domažlice, Za školou 123		<small>BEZ PROTESTU</small> 	
		<small>Jméno (název, razítko), adresa a podpis(y) vystavce</small>	

Očekávána byla odpověď, podle které Evě hrozí riziko, že její zaměstnavatel na ní bude požadovat splácení směnky i v případě, kdy se Eva v rámci svých pracovních povinností ničím neproviní. Může se jednat například o situaci, kdy bude kasa v restauraci vykradena, načež zaměstnavatel neprávem obviní Evu z nepozornosti a bude požadovat splácení směnky.

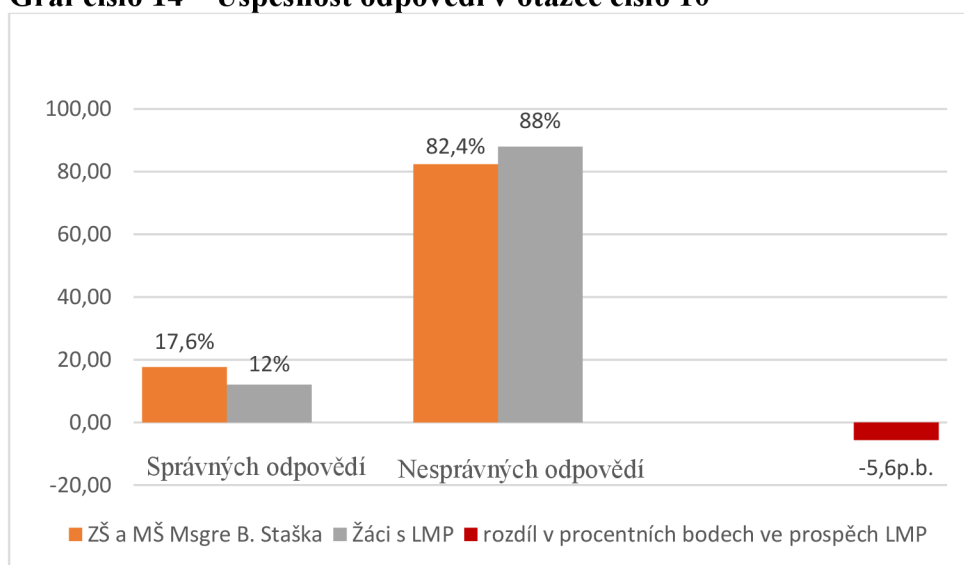
Otázka byla do testu zařazena, protože žáci devátých ročníků se již během následujících let svého života mohou dostat do pracovněprávního vztahu, přičemž v rámci těchto prvních pracovních zkušeností jim hrozí zvýšené riziko, že některý nepoctivý zaměstnavatel využije jejich nezkušenosti a nedostatečné znalosti pracovního práva. V tomto kontextu je podstatné, aby si žáci byli takového rizika vědomí – jedním z témat, s nímž by měli být žáci obeznámeni, je právě blankosměnka.

Tabulka číslo 10 – Správné a nesprávné odpovědi v otázce číslo 10

Řešená skupina	Správné odpovědi		Nesprávné odpovědi	
	Počet	Procentuální zastoupení v %	Počet	Procentuální zastoupení v %
ZŠ a MŠ Msgre B. Staška	9	17,6	42	82,4
Žáci s LMP	3	12	22	88

Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 14 – Úspěšnost odpovědí v otázce číslo 10

Zdroj: vlastní zpracování

Na poslední otázku testu odpovědělo správně 9 žáků a nesprávně 42 žáků ze ZŠ a MŠ Msgre B. Staška – procentuálně vyjádřeno se jedná o 17,6 % správných a 82,4 % nesprávných odpovědí. U žáků s LMP byly zaznamenány 3 správné odpovědi (12 %) a 22 odpovědi nesprávných (88 %).

Komparací odpovědí žáků dle hodnotící škály je stanoven závěr, že identifikovaný rozdíl 5,6 procentního bodu je **nevýznamný** v neprospěch žáků s LMP.

5 Výsledky a diskuse

5.1 Výsledky

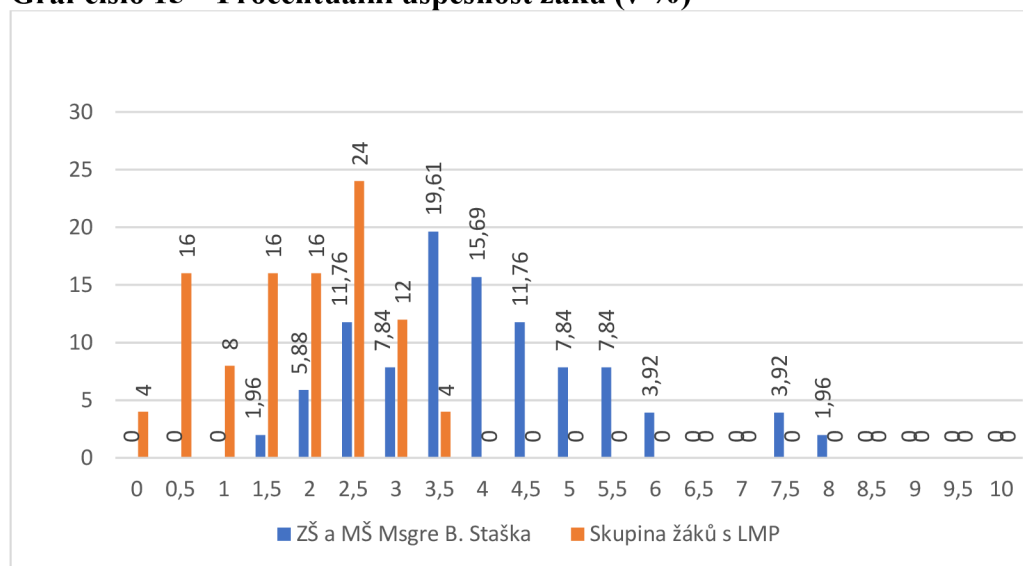
V případě žáků ze ZŠ a MŠ Msgre B. Staška tvořilo výzkumný soubor 51 respondentů, kteří v testovém šetření získali celkem 205,5 bodu. Průměrná úspěšnost žáka z tohoto souboru byla 4,029 bodu z deseti možných – procentuálně vyjádřeno se jedná o 40,3 % úspěšnost. V případě skupiny žáků s LMP tvořilo výzkumný soubor 25 respondentů, kteří celkem získali 45,5 bodu. Jejich průměrná úspěšnost byla 1,82 bodu, což je procentuálně vyjádřeno 18,2 %. Rozdíl mezi oběma skupinami žáků byl tedy 22,1 procentního bodu ve prospěch žáků ze ZŠ a MŠ Msgre B. Staška. Žáci běžné školy prokázali vyšší úroveň znalostí a dovedností než žáci s LMP, kteří jsou vzděláváni školami zřízenými dle § 16 odst. 9 školského zákona. Hodnoty srovnává následující tabulka.

Tabulka číslo 11 – Srovnávání celkových hodnot obou výzkumných souborů

	ZŠ a MŠ Msgre B. Staška	Skupina žáků s LMP
Počet respondentů	51	25
Počet získaných bodů celkem	205,5	45,5
Průměrná úspěšnost v bodech	4,029	1,82
Procentuální úspěšnost	40,30 %	18,20 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 15 – Procentuální úspěšnost žáků (v %)

Zdroj: vlastní zpracování

Z analýzy odpovědí lze vyvodit, že žáci s LMP vykazovali úspěšnost v hodnotách od 0 % po 35 %, přičemž nejčastějším výsledkem byla 25 % úspěšnost, které dosáhlo šest žáků s LMP. Žáci ze ZŠ a MŠ Msgre B. Staška dosahovali úspěšnosti v hodnotách od 15 % po 80 %, přičemž nejčastějším výsledkem byla 35% úspěšnost, které dosáhlo deset žáků. Porovnáním nejčastěji dosahované úspěšnosti mezi oběma skupinami (tedy 25 % u žáků s LMP a 35 % u žáků ze základní školy běžného typu), je zjištěno, že nejde o výrazný rozdíl. Výrazným rozdílem jsou však hodnoty, kterých je dosaženo nejúspěšnějšími žáky z obou skupin – zatímco u žáků s LMP jde o 35 %, u žáků ze základní školy běžného typu o 80 %. U žáků s LMP není dosaženo ani jedním respondentem ani jednoho bodu a je tedy vykázána úspěšnost 0 % - v případě druhé skupiny takový respondent zaznamenaný není (nejnižším výsledkem je 15 % úspěšnost).

Lze tedy shrnout, že žáci ze základní školy běžného typu dosahovali ve finanční gramotnosti lepších výsledků než žáci s LMP. Z analýzy jednotlivých položek testu bylo zjištěno, že u čtyř otázek byl rozdíl v odpovědích obou skupin velmi významný (jednalo se o otázky číslo 1, 4, 7 a 8), u čtyř položek významný (otázky číslo 2, 3, 5 a 6) a u dvou položek byl nevýznamný (otázky číslo 9 a 10). Pokud byl nalezen významný nebo velmi významný rozdíl, vždy to bylo v neprospěch žáků s LMP. Nelze však konstatovat, že by stav finanční gramotnosti žáků ZŠ a MŠ Msgre B. Staška byl dostačující – průměrná úspěšnost těchto respondentů byla 40,3 %, což nelze označit za uspokojivé.

Obecně žáci dosahovali nedostatečných výsledků v otázkách, které se týkaly bankovních produktů – konkrétně obě skupiny žáků vykazaly vysoký počet nesprávných odpovědí u otázky týkající se krátkodobé půjčky a jednoduchého výpočtu přeplacených peněz (otázka číslo 9), žáci s LMP pak měli vysoký počet nesprávných odpovědí u otázky zaměřující se na rozdíl mezi kreditní a debetní kartou (otázka číslo 4).

Dalšími problematickými otázkami byly ty, které měly přesah do pracovní oblasti – tedy otázka týkající se znalostí základních náležitostí dohody o provedení práce (otázka číslo 2) a otázka, představující riziko blankosměnky v zaměstnání (otázka číslo 10). Obě skupiny měly horší výsledky i v otázce zaměřené na znalost vlastních práv při reklamaci zboží (otázka číslo 3 a v znalosti pojmu „rozhodčí řízení“ v kontextu smlouvy o půjčce.

5.2 Diskuse

Zjištěné výsledky nejsou v konsensu s mezinárodním šetřením PISA pro oblasti finanční gramotnosti, které bylo realizováno mezi patnáctiletými žáky. V tomto šetření vykázali čeští žáci nadprůměrné výsledky ve finanční gramotnosti ve vztahu k průměrnému výsledku zemí OECD. Nicméně tohoto testování se zúčastnily primárně školy, jež měly zkušenosti s výukou finanční gramotnosti a cíleně k ní své žáky vedly. Přibližně 73 % testovaných žáků navštěvovalo školy, kde učitelé absolvovali další vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti. Celkem 83 % testovaných žáků se účastnilo výuky finanční gramotnosti. (119) Z rozdílu mezi výsledky zjištěnými předkládanou prací a výsledky vyplývajícími ze šetření PISA lze vyvodit závěr, že ke zvyšování finanční gramotnosti napomáhá začlenění oblasti finanční gramotnosti do výuky a další vzdělávání pedagogů v této problematice.

Pro účely porovnání s výsledky stejně zaměřených výzkumů nebyl nalezen žádný výzkumný publikovaný v českojazyčném odborném zdroji. Jsou proto představeny výzkumy zahraniční, respektive publikované v zahraničních odborných periodikách. Autory některých z komparovaných zahraničních výzkumů jsou čeští výzkumníci. Autorský kolektiv pod vedením Jozefa Lukáče je původcem průzkumu Exploring the Quality of Pupil's Financial Literacy, který byl zaměřen na průzkum finanční gramotnosti u žáků pátých až devátých tříd základních škol na východním Slovensku. Průzkum probíhal formou elektronického dotazníku, v rámci, kterého byli žáci tázáni, zda si spoří peníze, jestli mají platební kartu a podobně. Autoři průzkumu konstatovali, že žáci obecně nemají problém s matematickými operacemi týkajícími se finanční gramotnosti, ale dělá jim problémy správně pochopit čtený text (například špatně chápou popis úvěrového případu). (122) Výzkum Lukáče et al. se podobá předloženému testovému šetření formou otázek, pokládaných respondentům. Na rozdíl od předloženého testového šetření však měli žáci problém zejména s pochopením psaného textu – v rámci předloženého šetření byl identifikován problém s matematickými operacemi.

Dalším srovnávaným výzkumem je příspěvek s názvem Financial Education and Financial Literacy in the Czech Education System od autorky Aleny Opletalové, která pro získání požadovaných zjištění využila dotazníkové šetření (dotazník disponoval 23 uzavřenými otázkami, kde mohl respondent odpovídat na třibodové škále ano / ne / nevím) a realizovala obsahovou analýzu národních a mezinárodních strategických dokumentů. Dotazník byl orientován na význam výuky finanční gramotnosti, aplikaci

zjištěných poznatků do reálného života a na prověřování znalostí z oblasti finanční gramotnosti. Ze zjištěných závěrů lze uvést například to, že znalostí směnných kurzů disponovalo 46 % respondentů, v problematice tvorby cen se orientovalo 42 % respondentů, 56 % žáků znalo cenové triky, 52 % žáků rozpoznalo falešné nabídky a 18 % znalo způsoby boje s inflací. Autorka z výzkumu vyvodila, že úroveň znalostí, schopností a dovedností v oblasti finanční gramotnosti poskytovaná školním vzděláváním dosahuje pouze 50 %, zbývající podíl je výsledkem životních zkušeností a důsledkem vlivu prostředí, zejména pak rodičů a médií. Výzkum naznačil nedostatky v současném stupni znalostí žáků a v úrovni jejich finanční gramotnosti. V porovnání s předloženým testovým šetřením lze konstatovat, že obě šetření zjistila nedostatky v současném stupni znalostí respondentů. Opletalová navíc porovnávala své výsledky s vybranými kurikulárními dokumenty, přičemž identifikovala prostor pro rozšíření kurikula o témata finanční gramotnosti. Autorka konstatovala, že finanční problémy nejsou v rámci kurikula vnímány jako komplexní problematika a způsob vyučování finanční gramotnosti na jednotlivých školách je velmi nejednotný, protože každá škola si sestavuje ŠVP dle vlastního uvážení. Dle autorky toto způsobuje velmi rozdílnou úroveň výstupních znalostí, schopností a dovedností v oblasti finanční gramotnosti u žáků různých škol. (123)

Obecně lze na základě rešerše ve vědeckých databázích konstatovat, že na téma finanční gramotnosti u žáků druhého stupně základních škol (případně u ekvivalentu tohoto stupně vzdělávání v zahraničních vzdělávacích systémech) je orientováno relativně malé množství výzkumů. Častější jsou studie zaměřené na střední či vysoké školy. Tento stav nelze považovat za uspokojivý, protože pokud chybí aktuální povědomí o tomto tématu, nelze navrhovat a implementovat relevantní opatření do pedagogické praxe.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce byla komparace úrovně finanční gramotnosti žáků druhého stupně základní školy a žáků základních školy zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona, která je známa jako škola praktická (LMP). Bylo zjištěno, že žáci ze základní školy běžného typu vykazovali lepší výsledky ve všech položkách testu než žáci ze školy praktické (žáci s LMP).

Procentuální úspěšnost žáků ZŠ a MŠ Msgre B Staška v provedeném testu finanční gramotnosti byla 40,3 % (40,3 % odpovědí bylo správných). Procentuální úspěšnost žáků s LMP v provedeném testu finanční gramotnosti byla 18,2 % (18,2 % odpovědí bylo správných). Rozdíl činí 22,1 procentního bodu. Tento rozdíl je možné považovat za významný. Úroveň finanční gramotnosti skupiny žáků běžné základní školy je tedy 2,21 násobně vyšší než je úroveň finanční gramotnosti skupiny žáků s LMP. Bylo tak identifikováno, že v oblasti finanční gramotnosti žáků běžných základních škol a žáků s LMP existuje významný rozdíl ve prospěch žáků běžné školy.

Skupinu žáků s LMP představují základní školy zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona, které jsou známé jako školy praktické. Vzdělávání v tomto typu školy probíhá podle školního vzdělávacího programu, který vychází z minimální doporučené úrovně pro úpravy očekávaných výstupů uvedených v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Na základě této úpravy je žákům ve srovnání se žáky běžné školy i v oblasti finanční gramotnosti poskytováno méně informací. Vzhledem k diagnóze lehkého mentálního postižení (LMP) mají žáci tohoto typu školy omezenou schopnost akceptovat požadavky a normy v oblasti výuky i v oblasti sociální.

V provedeném testu bylo zjištěno, že žáci těchto škol nedokáží vyhodnotit reálné situace z hlediska jejich dalšího vývoje a nezvládají aplikaci poznatků z oblasti finanční gramotnosti. Je to zřejmé z otázek správných odpovědí s úspěšností 0 %. Jedná se o otázku číslo 2 řešící povědomí žáků o pracích mimo pracovní poměr, o otázku číslo 5 týkající se smlouvy o splátkovém kalendáři a pojmu rozhodčí řízení a o otázku číslo 9, která řeší výpočet přeplatku úvěru.

Obecně žáci dosahovali nejnižších výsledků v otázkách týkajících se bankovních produktů – jednalo se o konkrétně o otázku zaměřenou na krátkodobé půjčky, žáci s LMP pak vykazovali vysoký počet nesprávných odpovědí u otázky týkající se na rozdíl

mezi kreditní a debetní kartou. Obtížné byly pro žáky i otázky mající se přesah do pracovní oblasti, zejména šlo o znalost základních záležitostí dohody o provedení práce a o riziko blankosměnky v zaměstnání. Obě skupiny žáků vykazovaly nižší výsledky i v otázce, orientované na znalost práv při reklamaci zboží a v znalosti pojmu „rozhodčí řízení“.

Úspěšní byli žáci naopak v otázce, zaměřené na schopnost posoudit důsledky nákupu vozidla bez technického průkazu, kde vykazali žáci ze ZŠ a MŠ Msgre B. Staška úspěšnosti 86,3 % a žáci s LMP úspěšnosti 56,0 %. Žáci ze ZŠ a MŠ Msgre B. Staška dále vykazali vysokou úspěšnost (konkrétně 82,4 %) v otázce zaměřené na schopnost uvědomit si případné finanční následky nezodpovědného chování. Nadpoloviční úspěšnost vykazali žáci ze ZŠ a MŠ Msgre B. Staška v otázce zaměřené na schopnost stanovit přebytek rodinného rozpočtu (53,9 %) a v otázce zjišťující znalosti žáků ohledně náležitostí pracovní smlouvy (54,9 %).

Cílem teoretické části práce byla deskripce pojmů finanční gramotnost a finanční vzdělávání. Finanční gramotnost lze charakterizovat jako rozumné a funkční nakládání s osobními finančními prostředky. Jedná se o součást obecnějšího pojmu ekonomické gramotnosti. Finanční gramotnost obsahuje tři složky – peněžní, cenovou a rozpočtovou gramotnost. Peněžní gramotnost obsahuje kompetence nezbytné pro správu financí v domácí i zahraniční měně a pro transakce s nimi. Je tedy charakterizována správou hotovostních i bezhotovostních peněz a transakcí a znalostí nástrojů, které lze využívat. Jedná se například o různé typy účtů, platebních karet, úvěrů atd. Důležitým se jeví zvládnutí orientace v oblasti nabídky bankovních a nebankovních úvěrů. Jako cenová gramotnost jsou chápány kompetence, nutné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci. Jedná se například o sledování vývoje ceny na základě vztahu nabídky a poptávky, řešení peněžní hodnoty v závislosti na čase, oblasti systému daní a nezaměstnanosti.

Gramotnost rozpočtová pokrývá kompetence potřebné pro správu rozpočtu jednotlivce i rodiny. Člověk je schopen pracovat s pojmy aktiva a pasiva s cílem sestavení vyrovnaného rozpočtu. Důležitou složkou je i gramotnost právní, která řeší oblast práv a povinností občana, definuje náležitosti uzavíraných smluv, řešení sporů a ochrany spotřebitele. Následuje gramotnost numerická, která je zaměřena na oblast aplikace matematických dovedností a vědomostí na reálné situace. Schopností správného výběru, tříděním a následnou aplikací získaných informací se zabývá gramotnost informační.

Finanční vzdělávání je možno chápat jako proces, který směřuje k dosažení vyšší úrovně finanční gramotnosti. Člověk, který je finančně gramotný je schopen uplatnit získané

dovednosti a vědomosti v různých situacích v oblasti zabezpečení potřeb své osoby nebo svých blízkých. Toto vzdělávání je chápáno jako jeden ze tří pilířů ochrany spotřebitele na finančním trhu. Význam finančního vzdělávání je viditelný v souvislosti s výsledky statistik zadluženosti českých domácností, která dlouhodobě stoupá. Finanční vzdělávání je v tomto kontextu dlouhodobým úkolem, vyžadujícím průběžné řešení.

Aktuálně se struktura finančního vzdělávání opírá o Národní strategii finančního vzdělávání 2.0, odlišující počáteční a další finanční vzdělávání. Dalším podstatným dokumentem je Standard finanční gramotnosti, definující úroveň finanční gramotnosti pro žáky základních a středních škol, které mají dosahovat v momentě ukončení daného stupně vzdělávání. V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je finanční gramotnost zmíněna zejména ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost – obecně lze konstatovat, že v tomto dokumentu není finanční gramotnost řešena dostatečně a systematicky.

7 Seznam použitých zdrojů

1. ŠKVÁRA, Miroslav. *Finanční gramotnost*. Druhé vydání. Praha: Miroslav Škvára, 2016. ISBN 978-80-9048-233-3.
2. KALÁTOVÁ, Veronika. *Finanční zralost: Klíč k finanční spokojenosti*. Praha: Nakladatelství PLOT, 2021. ISBN 978-80-7428-371-0.
3. KLÍNSKÝ, Petr. *Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. ISBN 978-80-87063-13-2.
4. NAVRÁTILOVÁ, Petra, Michal JIRÍČEK a Jaroslav ZLÁMAL. *Finanční gramotnost*. Vyd. 2. Kralice na Hané: Computer Media, 2013. ISBN 978-80-7402-151-0.
5. Ministerstvo financí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách* [online]. NUOV, 2007. [cit. 2021-06-15]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/uploads/SBFG_finalni_verze.pdf>.
6. PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
7. PAVELKOVÁ, Jaroslava. *Funkční a finanční gramotnost*. Speciální pedagogika. Časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky. 2012, č. 2, roč. 22, s. 108-119. ISSN 1211-2720.
8. HESOVÁ, Alena a Eva ZELENDOVÁ. *Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-86856-74-2.
9. KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6
10. HUSTON, Sandra J. *Measuring Financial Literacy. The Journal of Consumer Affairs*. 2010, vol. 44, no. 2, pp. 296-316. ISSN 0022-0078.
11. ŠEVČÍK, Karel. *Finanční gramotnost ve výzkumu a v českých vzdělávacích dokumentech*. Komenský. 2018, roč. 143, s. 17-24. ISSN 2695-0162.
12. NOVESKÝ, Ivan, BALABÁN, Zdeněk, ed. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, c2009. ISBN 978-80-254-4207-4.

13. KIYOSAKI, Robert T. *Bohatý táta, chudý táta: co bohatí učí svoje děti a chudí a střední vrstvy ne*. Aktualizované vydání. Přeložil Radovan BAROŠ. Praha: Euromedia Group, 2020. ISBN 978-80-7617-968-4.
14. ODVÁRKO, Oldřich a Jarmila ROBOVÁ. *Matematika a budování finanční gramotnosti: vzdělávací modul matematika: výukový a metodický text: Přírodní vědy a matematika na středních školách v Praze: aktivně, aktuálně a s aplikacemi - projekt OPPA*. Praha: P3K, 2012. ISBN 978-80-87186-72-5.
15. Ministerstvo financí České republiky: Ministerstvo financí České republiky – *Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat?* [online]. [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <<https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/rodinne-finance/zadluzeni-a-predluzeni>>.
16. Exekutorská komora České republiky: *Exekutorská komora České republiky*. [online] 2009. [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <<https://www.ekcr.cz/1/predpisy/24-predpisy-upravujici-exekucni-rizeni?w=>>>.
17. DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA. *Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD*. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-008-9.
18. SOUKUP, Jindřich. *Makroekonomie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-219-2.
19. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.
20. Ministerstvo financí České republiky: Ministerstvo financí České republiky - *Národní strategie finančního vzdělávání 2.0*. [online]. [cit. 2021-07-20]. Dostupné z: <<https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategie-dokumenty#strategie-2.0>>
21. SEVEROVÁ, Lucie a Dana STARÁ. *Základy obecné ekonomie*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2009. ISBN 978-80-213-1948-6.
22. NOVOTNÝ, Radovan. Měšec.cz: *Čím jsou dnes peníze kryty? Dluhem*. [online] 2016. Inter info, s.r.o. Praha.

- [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <<https://www.mesec.cz/clanky/cim-jsou-dnes-penize-kryty-dluhem/>>.
23. DEJNOŽKA, Petr a kol. Csas.cz: *Dnešní finanční svět*. [online] 2012. [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/static_internet/cs/Komunikace/Spolecenska_odpovednost/Spolecenska_odpovednost/Prilohy/dfs_cs_brozura.pdf>.
 24. NOVOTNÝ, Radovan. Měsíc.cz: *Jsou ještě peníze kryté zlatem?* [online] 2008. [cit. 2021-07-14]. Inter info, s.r.o. Praha. Dostupné z: <<https://www.mesec.cz/clanky/jsou-jeste-penize-kryte-zlatem/>>.
 25. SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání*. Přeložil Martin GREGOR. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.
 26. HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.
 27. OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4519-9.
 28. ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.
 29. MÁČE, Miroslav. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1725-5.
 30. VALOUCH Petr, MÁLEK Petr a Gabriela OŠKRDALOVÁ. *Osobní finance*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8178-9.
 31. REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012. ISBN 978-80-7261-240-6.
 32. Česká národní banka: *Mandát České národní banky*. [online]. ČNB 2021 [cit. 2021-08-12]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mandat-ceske-narodni-banky/>.
 33. POŠTA, Vít a Markéta ŠUMPÍKOVÁ. *Ekonomie: Základní kurz*. Praha: Nakladatelství Martin Koláček, 2021. ISBN 978-80-764-4999-2.
 34. PTATSCHEKOVÁ, Jitka a Jaroslava DITTRICHOVÁ. *Dvacet let české koruny: na pozadí vývoje obchodního bankovníctví v České republice*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4681-4.

35. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.
36. ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE: *Český bankovní sektor*. [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <<https://cbaonline.cz/o-bankovnim-sektoru>>.
37. ČERNOHORSKÝ, Jan a Jan ČERNOHORSKÝ. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-2215-8.
38. JANDA, Josef. *Spořit nebo investovat?* Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3670-9.
39. BOHANESOVÁ, Eva. *Finanční gramotnost*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5397-2.
40. ČESKO. § 9 *Zákon č. 257/2016 Sb., ze dne 14. července 2016 o spotřebitelském úvěru*.
41. MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-08-3.
42. Česká národní banka: *Co je to inflace*. [online]. ČNB 2021 [cit. 2021-08-15]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/co-to-je-inflace>>.
43. JAKEŠ, Petr. *Finanční gramotnost pro druhý stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, 2011. ISBN 9788073730895.
44. Peníze.cz: *Debetní karty*. [online]. Praha: Partners Media, 2021 [cit. 2021-08-15]. Dostupné z: <<https://www.penize.cz/debetni-karty>>.
45. Peníze.cz: *Kreditní karty*. [online]. Praha: Partners Media, 2021 [cit. 2021-08-15]. Dostupné z: <<https://www.penize.cz/kreditni-karty>>.
46. POLOUČEK, Stanislav. *Peníze, banky, finanční trhy*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-152-9.
47. Pujckyhned.cz: *Nebankovní půjčky*. [online]. Praha: pujckyhned.cz, 2021 – [cit. 2021-08-15] Dostupné z: <<https://www.pujckyhned.cz/nebankovni-pujcky>>.
48. Peníze.cz: *Rychlé půjčky*. [online]. Praha: Partners Media, 2021 [cit. 2021-08-15]. Dostupné z: <<https://www.penize.cz/rychle-pujcky>>.
49. JANDA, Josef. *Spořit nebo investovat?* Praha: Grada, 2011. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-3670-9.

50. DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA. *Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD*. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-008-9.
51. SEVEROVÁ, Lucie. *Znalostní ekonomika a vzdělávání v mezinárodním kontextu*. Davle: Alfa Nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-87168-16-5.
52. KISLINGEROVÁ, Eva. *Inovace nástrojů ekonomiky a managementu organizací*. V Praze: C.H. Beck, 2008. C.H. Beck pro praxi. ISBN 978-80-7179-882-8.
53. ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5858-9.
54. Ministerstvo financí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. [online]. Praha, 2007. [cit. 23.6.2021]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_System-budovani-financi-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach.pdf>.
55. Mapaexecuci.cz: *Jak zůstat člověkem v síti dluhů*. [online]. [cit. 2021-08-20]. Dostupné z: <http://mapaexecuci.cz/wp-content/uploads/2017/04/Vyzkumna_zprava_WEB_fin.pdf>.
56. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Národní strategie finančního vzdělávání*. [online]. 2010. [cit. 2021-06-27]. Dostupné z: <http://msmt.cz/file/31443_1_1/>.
57. Česká národní banka: *Celkové zadlužení domácnosti* (v mil. Kč). [online]. Česká národní banka, 2021. [Stah. 2021-06-25]. Dostupné z: <<https://1url.cz/@zadluzeni>>.
58. Srovnejto.cz a. s: *Nebankovní půjčka*. [online]. Praha 2021. [cit. 2021-08-16]. Dostupné z: <<https://www.srovnejto.cz/pujcky-a-uvery/nebankovni-pujcka/>>.
59. Skrblik.cz: *Půjčky: P2P půjčky v ČR*. [online]. Praha: Pueblo, 2021. [cit. 2021-08-16]. Dostupné z: <<http://www.skrblik.cz/finance/uvery/pujcky/p2p/>>.
60. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-2475-326-3.
61. Ministerstvo financí České republiky: *Ministerstvo financí České republiky - Standard finanční gramotnosti*. [online]. 2017. [cit. 2021-06-20]. Dostupné z:

- <<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/aktuality/2017/standard-financni-gramotnosti-29163>>.
62. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky: *Rámcový vzdělávací program základní vzdělávání*. [online]. Národní ústav vzdělávání, 2021. [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <<http://www.nuv.cz/file/4983/>>.
63. Amps.cz: *Národní strategie finančního vzdělávání*. [online]. *Národní strategie finančního vzdělávání* [online] Ministerstvo financí České republiky, 2019. [cit. 2021-08-16]. Dostupné z: <https://amsp.cz/wp-content/uploads/2020/01/N%C3%A1rodn%C3%AD-startegie-finan%C4%8Dn%C3%ADho-vzd%C4%9B1%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD-mp_ALBSBJBMDU8I.pdf>.
64. VEČEŘA, Miloš a Martina URBANOVÁ. *Sociologie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-72-5.
65. TvujObhajce.cz: *Právní řád (státu), právní předpisy*. [online] Olomouc. [cit. 2021-08-20]. Dostupné z: <<https://www.tvujobhajce.cz/slovník-pravnich-pojmu/pravni-rad-statu-cr-pyramida-ustava-zakony-definice/>>.
66. SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. 2. vyd., aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Praha: Grada, 2014. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5280-8.
67. MÁRTON, Michal a Duda DANUTA. Is.slu.cz: *Správní právo*. Vydavatel: Slezská univerzita v Opavě Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné Určeno: studentům SU OPF Karviná. Dostupné z: <<https://is.slu.cz/el/opf/leto2021/EVSBPSRP/um/Opora.pdf?kod=CVABPEN3;lang=en>>.
68. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 5., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 9788074008016.
69. ZLÁMAL, Jaroslav, Jana BELLOVÁ a Jakub HALUZA. *Občanský a společenskovední základ*. Kralice na Hané: Computer Media, 2011. ISBN 978-80-7402-090-2.
70. PSP.cz: *Ústava České republiky*. [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Praha 1992. [cit. 2021-08-20]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>.

71. SYROVÁTKOVÁ, J. Turbo.cvd.tul.cz: *Ústavní pořádek České republiky*. [online]. [cit. 2021-08-20]. Dostupné z: <<https://turbo.cdv.tul.cz/mod/book/view.php?id=5960&chapterid=6157>>.
72. GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. 2., doplněné a přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8021-8.
73. Peníze.cz: *Pracovní poměr*. [online]. 2021. [cit. 2021-08-21]. Dostupné z: <<https://www.penize.cz/pracovni-pomer>>.
74. BĚLINA, Miroslav a Jan PICHRT. *Pracovní právo*. 7. doplněné a podstatně přepracované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 9788074006678.
75. LANDOVÁ, Hana. Ikaros.cz: *Informační gramotnost – náš problém?* [online]. 2002, roč. 6, č. 8. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <<https://ikaros.cz/informacni-gramotnost-nas-problem>>.
76. SKLENÁK, Vilém. *Data, informace, znalosti a internet*. Praha: C.H. Beck, 2001. C.H. Beck pro praxi. ISBN 80-7179-409-0.
77. VYMĚTAL, Jan. *Informační zdroje v odborné literatuře*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-520-5.
78. ROUBAL, Pavel. *Informatika a výpočetní technika pro střední školy: [kompletní látka pro nižší a vyšší úroveň státní maturity]*. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-3228-9.
79. NUTIL, Petr. *Média, lži a příliš rychlý mozek: průvodce postpravdivým světem*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0716-2.
80. KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7.
81. Český statistický úřad: *Nezaměstnanost*. [online]. 2014. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/13-1132-06-za_rok_2005-3_3__nezamestnanost>.
82. Český statistický úřad: *Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti*. [online]. 2012. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zmena_vypoctu_ukazatele_registrovane_nezamestnanosti20121107>.

83. Český statistický úřad: *Výběrové šetření pracovních sil*. [online]. 2020. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/vykazy/vyberove_setreni_pracovnich_sil>.
84. Moneta.cz: *Co je to úrok?* [online]. Moneta money bank a.s. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <<https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/co-je-urok>>.
85. Banky.cz: *RPSN*. [online]. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <<https://www.banky.cz/bankovni-slovník/rpsn/>>.
86. ČESKO. *Zákon č. 257/2016 Sb., ze dne 14. července 2016 o spotřebitelském úvěru*.
87. ČESKO. *Zákon č. 89/2012 Sb., ze dne 3. února 2012 o občanském zákoníku*.
88. GONGOL, Tomáš a Michael MÜNSTER. *Repozitař.cz: Obchodní právo po rekonstrukci soukromého práva v České republice: Pro prezenční formu studií*. [online]. 2021. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <https://repozitar.cz/repo/37786/2014-obch.pravo-gongol_munster.pdf?studium=489585;lang=en>.
89. ČESKO. *Zákon č. 90/2012 Sb., ze dne 25. ledna 2012 o obchodních společnostech a družstvech*.
90. MULAČOVÁ, Věra a Petr MULAČ. *Obchodní podnikání ve 21. století*. Praha: Grada, 2013. Finanční řízení. ISBN 978-80-247-4780-4.
91. ČESKO. *Zákon č. 634/1992 Sb., ze dne 16. prosince 1992 o ochraně spotřebitele*.
92. ČESKO. *Zákon č. 36/2008 Sb., ze dne 17. ledna 2008 o ochraně spotřebitele*.
93. oddělení 3603 (odbor 36). *Spotřebitel*. [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2014. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <<https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/ochrana-spotrebitele/spotrebitel>>.
94. oddělení 3603 (odbor 36). *Dohled na ochranu spotřebitele*. [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2017. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <<https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/popis-financniho-trhu/dohled-nad-ochranou-spotrebitele>>.
95. ČESKO. *Zákon č. 257/2016 Sb. Příloha č.1, ze dne 14. července 2016 o spotřebitelském úvěru*.
96. Piacc.cz: *Numerická gramotnost dospělých*. [online]. 2009. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <https://piaac.cz/wp-content/uploads/ramec_numericka_gramotnost_piaac_c1_2009.pdf>.

97. ČESKO. *Zákon č. 89/2012 Sb. Přejídná ustanovení č. 460/2016 Sb., ČI. II.*, ze dne 3. února 2012 o občanském zákoníku.
98. Český statistický úřad: *Výběrové šetření pracovních sil*. [online]. 2021. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zam_vsps>.
99. Blog.issart.com: *Full text search: how it works*. [online]. 2018. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://blog.issart.com/full-text-search-how-it-works/>>.
100. GRAHAM, Josh. Joshgraham.com: *Full text search explained*. [online]. 2015. [2021-09-20]. Dostupné z: <<https://www.joshgraham.com/full-text-search-explained/>>.
101. HlídacíPes.org: *Budoucnost médií?* [online]. 2017. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://hlidacipes.org/pohled-budoucnosti-ceskych-medii-odkud-berou-informace-nactileti-si-nich-mysli/>>.
102. Blog.miappi.com: *reliability of social media news source*. [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://blog.miappi.com/reliability-of-social-media-news-source>>.
103. Internetbezpecne.cz: *Dobře vědět – Hoax*. [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/dobre-vedet/hoax/>> .
104. NUTIL, Petr. Idnes.cz: *Jak poznáte dobrý hoax?* [online]. 2016. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/mediahub/jak-poznate-dobry-hoax-vrati-se.A160713_900702_mediahub_imp>.
105. Eset.com: *Phishing*. [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://www.eset.com/cz/phishing/>>.
106. Imperva.com: *Phishing attacks*. [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://www.imperva.com/learn/application-security/phishing-attack-scam/>>.
107. Radnor.com: *Nigerian Check Scam / „419“ Fraud*. [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://www.radnor.com/297/Nigerian-Check-Scam-419-Fraud>>.
108. Hoax.cz: *Charita z pobřeží slonoviny*. [online]. 2019. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://www.hoax.cz/scam419/charita-z-pobrezi-slonoviny-20191015/>>.
109. Cbnews.com: *Americans lost \$227 million to fake sweepstakes, prize and lottery scams in 2020, new report finds*. [online]. 2021. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://www.cbsnews.com/news/fake-sweepstakes-prize-lottery-scams/>>.
110. Hoax.cz: *Co to jsou podvodné loterie?* [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://www.hoax.cz/loterie/co-to-jsou-podvodne-loterie>>.

111. Coloradolottery.com: *Examples of fraud*. [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://www.coloradolottery.com/en/about/protect-yourself/examples-of-fraud/>>.
112. BBC.com: *Woman guilty of fake cancer GoFundMe fundraising fraud*. [online]. 2020. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://www.bbc.com/news/uk-england-kent-55021836>>.
113. FBI.gov: *Scams and safety*. [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://www.fbi.gov/scams-and-safety/common-scams-and-crimes/charity-and-disaster-fraud>>.
114. Keepitinthebank.weebly.com: *Fake charity scams*. [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <<https://keepitinthebank.weebly.com/fake-charities.html>>.
115. SCHWARZMANN, Marek. E15.cz: *Na síti přitahuje: Podvodníci používají stále mazanější metody*. [online]. 2015. [cit. 2021-09-30]. Dostupné z: <<https://www.e15.cz/magazin/na-siti-pritahuje-podvodnici-pouzivaji-stale-mazanejsi-metody-1153470>>.
116. Blog.avast.com: *Podvodníci imitovali Českou poštu. Chtěli získat platební údaje svých obětí*. [online]. 2020. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <<https://blog.avast.com/cs/podvodnici-imitovali-ceskou-postu.-chteli-ziskat-platebni-udaje-svych-obeti>>.
117. NGUYENOVÁ, Kuni. Aktualne.cz: *Právě teď volá několika lidem falešný bankéř či policista. Útoků nebezpečně přibývá*. [online] 2021. [cit. 2021-09-30]. Dostupné z: <<https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/bankovni-asociace-utoky-hackeru-na-klienty-bank-rapidne-naru/r~133b7dd6e3af11eba1070cc47ab5f122/>>.
118. iRozhlas.cz: *79 korun za doručení balíčku? ,Takovou platbu SMS nenabízíme,‘ varuje před podvodem Česká pošta*. [online]. 2020. [cit. 2021-09-30]. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vas-balicek-ceka-na-platbu-navic-kliknutim-na-odkaz-nize-zaplatite-dalsich-79-kc_2009101317_ako?fbclid=IwAR3E6EX1oac2iifwvH6jrChAZ862dToUwbmifJ2thG56HVYtLNWcM0byMwk>.
119. HULA, Lukáš a Alena NOSKOVÁ. *Komentář k výsledkům mezinárodního šetření PISA v oblasti finanční gramotnosti*. [online]. Metodický portál RVP.cz, 20. 1. 2015. [Cit. 2021-11-27]. Dostupné z: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/19521/KOMENTAR-K-VYSLEDKUM->

MEZINARODNIHO-SETRENI-PISA-V-OBLASTI-FINANCNI-
GRAMOTNOSTI.html.

120. SEVEROVÁ, L. – ŠRÉDL, K. Znalostní ekonomika. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2010. ISBN 978-80-213-2131-1.
121. JAKEŠ, Petr. *Finanční gramotnost pro druhý stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, 2011. ISBN 978-80-7373-089-5.
122. LUKÁČ, Jozef et al. *Exploring the Quality of Pupil's Financial Literacy*. Acta Educationis Generalis. 2020, 10 (3), pp. 175-188. DOI: 10.2478/atd-2020-0029
123. OPLETALOVÁ, Alena. *Financial Education and Financial Literacy in the Czech Education System*. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2016, 171, pp. 1176-1184. DOI: 10.1016/j.sbspro.2015.01.229

8 Přílohy

Příloha číslo 1 – Standard finanční gramotnosti

Standard finanční gramotnosti pro základní vzdělávání 2017

Nakupování a placení	
I.stupeň ZŠ	II.stupeň ZŠ
<ol style="list-style-type: none">1. používá hotové, případně bezhotovostní peníze2. odhadne a zkontroluje cenu nákupu a doklad, popřípadě vrácenou hotovost3. při nákupu srovnává zboží podle ceny či jednotkové ceny	<ol style="list-style-type: none">1. nakupování<ol style="list-style-type: none">a) vysvětlí stanovení ceny podle nákladů, poptávky a konkurenceb) na příkladu vysvětlí, jak reklamovat službu, a na koho se obrátit v případě stížnosti či sporuc) popíše vliv inflace na hodnotu penězd) rozpozná nekalé obchodní praktiky2. bezhotovostní placení<ol style="list-style-type: none">a) popíše výhody a rizika bezhotovostního placení a vysvětlí, jak bezpečně platitb) vysvětlí odlišnosti a omezení debetní a kreditní kartyc) popíše možnosti kontroly pohybu a stavu prostředků na účtu

Hospodaření domácnosti	
I.stupeň ZŠ	II.stupeň ZŠ
<ol style="list-style-type: none">1. porovná své potřeby a přání s finančními možnostmi2. sestaví jednoduchý rozpočet a v příkladu rozliší vyrovnaný, přebytkový a schodkový rozpočet3. uvede příklady zvýšení příjmů a snížení výdajů	<ol style="list-style-type: none">1. rozpočet<ol style="list-style-type: none">a) sestaví rozpočet jednotlivce i domácnostib) odliší čistý a hrubý příjemc) odliší pravidelné, nepravidelné a jednorázové příjmyd) odliší pravidelné, nepravidelné a jednorázové výdajee) zváží nezbytnost údajů

	<ol style="list-style-type: none"> 2. porovná majetek a závazky domácnosti v bilanci 3. úvod do finančních služeb <ol style="list-style-type: none"> a) charakterizuje jednotlivé finanční produkty a jejich využití b) provádí výpočty jednoduchého úročení a popíše princip složeného úročení c) charakterizuje úrok a poplatky a jejich vliv na cenu finančního produktu d) porovná finanční produkty, zejména z hlediska rizika, výnosu a likvidity 4. plánování <ol style="list-style-type: none"> a) stanoví své krátkodobé a dlouhodobé finanční cíle a rozhodne o způsobu dosažení těchto cílů b) určí rizika ohrožující dosažení finančních cílů a navrhne způsob jejich zmírnění
--	---

Přebytek rozpočtu domácnosti	
I.stupeň ZŠ	II.stupeň ZŠ
<ol style="list-style-type: none"> 1. vysvětlí proč spořit 2. uvede příklady, jak spořit 	<ol style="list-style-type: none"> 1. odliší spotřebu, úspory a investice a jejich využití 2. v příkladu navrhne řešení přebytku rozpočtu 3. odliší druhy pojištění 4. v příkladu navrhne vhodné využití pojištění

Schodek rozpočtu domácnosti	
I.stupeň ZŠ	II.stupeň ZŠ
<ol style="list-style-type: none"> 1. objasní vznik dluhů a nutnost jejich placení 	<ol style="list-style-type: none"> 1. navrhne řešení schodku rozpočtu domácnosti 2. půjčování <ol style="list-style-type: none"> a) rozhodne, v jaké situaci je vhodné a nevhodné si půjčit

<p>2. objasní rizika půjček a vysvětlí v jakém případě je vhodné si půjčit</p> <p>3. uvede příklady, jak si půjčit</p>	<p>b) porovná nabídky úvěrů</p> <p>c) uvede příklady spotřebitelských úvěrů</p> <p>d) vysvětlí postup získání úvěru včetně posouzení schopnosti splácet</p> <p>3. důsledky nesplácení</p> <p>a) vysvětlí příčiny a důsledky nesplácení dluhu</p> <p>b) vysvětlí postup vymáhání dluhu</p> <p>c) v příkladu navrhne řešení zadlužení</p> <p>d) vysvětlí, jak se vyvarovat předlužení</p>
--	---

Zdroj: vlastní práce dle (61)

Příloha číslo 2 – Test finanční gramotnosti

Test finanční gramotnosti

Dobrý den,

jmenuji se Jitka Uzlíková a jsem studentkou Provozně ekonomické fakulty na České zemědělské univerzitě v Praze. Prosím vás o vyplnění tohoto testu, jehož výsledky využiji v praktické části své bakalářské práce. Test je anonymní a zahrnuje 10 otázek z různých okruhů finanční gramotnosti. Prosím vás o důkladné přečtení textu a děkuji za čas, který vyplnění testu věnujete.

Maximální počet bodů: 10

Počet získaných bodů:

Prosím o vyznačení

☐	ZŠ a MŠ Domažlice
☐	ZŠP Domažlice
☐	ZŠ a OŠ Horšovský Týn

1. Může si rodina Veselých naspořit během 6 měsíců na dovolenou za 30 000 Kč?
Urči si výši příjmů (aktiv) a výši výdajů (pasiv) za jeden měsíc. Příjmy si označ kroužkem.

• Nájem + energie	16 000 Kč
• Mzda otce	25 200 Kč
• Nákup potravin, stravování	9 000 Kč
• Životní pojištění	1 500 Kč
• Pojištění domácnosti	200 Kč
• Příjem matky	18 300 Kč
• Zájmové kroužky dětí	800 Kč
• Jízdné + benzín	3 400 Kč
• Nákup oblečení	3 500 Kč
• Příjem za pronájem pozemků	5 000 Kč
• Internet a telefon	1 200 Kč
• Ostatní výdaje	4 800 Kč
• Stavební spoření	1 500 Kč

Příjmy (aktiva): _____

Výdaje (pasiva): _____

Na dovolenou pojedou – nepojedou, protože.....

2. Kolik hodin může Jana odpracovat, pokud ji zaměstnavatel zaměstná na dohodu o provedení práce (DPP) a dá 120 Kč za každou odpracovanou hodinu, aby státu nevznikly nároky na odvody.

Odpověz a uveď celý výpočet:

3. Filip šel do obchodu reklamovat sportovní boty, které si zakoupil minulý měsíc. Reklamacce nebyla prodejcem přijata z důvodu chybějící krabice (původní obal). Má prodejce na toto právo?

Ano x Ne *Odpověď zdůvodni*

4. Vysvětli rozdíl mezi debetní a kreditní kartou.

5. Filip si půjčil od Martina 10 000 Kč a peníze splácí pomocí splátkového kalendáře. Součástí smlouvy o tomto kalendáři je také toto: *Smluvní strany vylučují případné spory vzniklé z uzavřené smlouvy nebo vzniklé v souvislosti s ní a souhlasí, aby byly projednávány a skončenou platností rozhodnuty v rozhodčím řízení dle novely zákona č.216/1994 Sb. Toto řízení proběhne bez ústního jednání na základě písemných podkladů a dle právního řádu České republiky. Písemnosti budou doručeny na adresy uvedené ve smlouvě. Rozhodcem obě strany určují pana Tomáše Nováka se sídlem Plzeň 3, Nerudova 30, PSČ 320 00, IČO 34657899.*

Zapiš, co tento text pro Filipa znamená, pokud splátkový kalendář nedodrží.

6. Pracovní smlouva musí kromě osobních údajů vždy obsahovat: (označ správné odpovědi)

- A) logo zaměstnavatele
- B) fotografie zaměstnance pro snadnou identifikaci
- C) druh práce
- D) určený pracovní oděv
- E) den nástupu do zaměstnání
- F) datum dovolené
- G) jasné vymezení pracovních úkonů

7. Filip (21 let) si koupí starou motorku bez technického průkazu. Rozhodne se to neřešit, motorku nepřihlásí ani nepojistí. Jednoho dne nevěnuje pozornost řízení a poškodí luxusní vozidlo a způsobí velkou škodu. Celá situace je zdokumentována a obeznámena policie. Co Filipovi hrozí a co ho čeká...?

8. Filipovi je 16 let. Chtěl ušetřit a nekoupil si jízdenku do MHD. Chytil ho revizor, ale Filip odmítl zaplatit pokutu na místě. Písemné upomínky ze schránky schovával, aby je nenašli rodiče, ale jinak na ně nereagoval (nic nezaplatil).
Co se stane až dovrší 18. narozenin?

9. Janě je 18 let a její úspory jsou pouze 10 000 Kč. Hodil by se jí automobil. Jednoho dne jí kamarád nabídne svůj starý vůz za 30 000 Kč. Jedná s o výhodnou koupi, ale musí ho koupit hned. Rozhodne si tedy 7.7.2021 vzít půjčku na 20 000 Kč. *Kolik celkově Jana přeplatí na úvěru?*
 Jestliže splatnost činí 30 dnů. Jana se se splátkou o 1 den opozdí a nepožádá o prodloužení splatnosti. Musí tedy dále uhradit 0,1 % z nesplacené jistiny + poplatek 70 Kč za administraci + 400 Kč za neoprávněné využití půjčky.

VÝŠE PŮJČKY **20000** Kč

10000 Kč 25000 Kč

TERMÍN PŮJČKY **30** dní

10 dní 45 dní

Půjčka:	20000 Kč
Doba půjčky:	30 dní
Celkové navýšení:	6000 Kč
Celkem vrátit:	26000 Kč
ZÚS:	365 % p.a.
RPSN:	2229,81 %

Půjčit ihned

10. Evě bylo 18 let. Začala pracovat v malé restauraci bez smlouvy. Zaměstnavatel Tomáš Veselý jí dal podepsat tuto blankosměnku. Blankosměnku jí dal jako pojistku, pokud by například rozbila talíře nebo ztratila vybranou hotovost. Napište, jaká jí hrozí rizika při takto podepsané směnce, pokud by byla Tomášem Veselým zneužita.

Domažlice 30. červen 2021
 Místo a datum vystavení (měsíc slovy)

Měna	Částka	
Kč	10000	

Za tuto směnku zaplatím

30. červen 2021
 Údaje splatnosti (měsíc slovy)

na řád **Tomáš Veselý**
 (komu)

Částka slovy

Splatnost v (místo placení) u (domicií)
Domažlice, Za školou 123

BEZ PROTESTU

[Podpis]

Jméno (název, razítko), adresa a podpis(y) výstavce